

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Antimonopolní politika v České republice
Antitrust policy in the Czech republic

Student: Tereza Ptáčková
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Milan Kaštan

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra národohospodářská

Zadání bakalářské práce

Student: **Tereza Ptáčková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: Antimonopolní politika v České republice
Antitrust Policy in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretická východiska antimonopolní politiky
 3. Praktické aspekty antimonopolní politiky v České republice
 4. Vybrané nedokonalé konkurenční tržní struktury v České republice
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

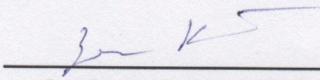
- BĚHAN, Petr. *Dominantní postavení na trhu a jeho využití*. Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-112-X.
- JUREČKA, Václav, Ivana JÁNOŠÍKOVÁ et al. *Mikroekonomie – učební text pro bakalářské studium*. Ostrava: VŠB-TUO, 2009. ISBN 978-80-248-0910-6.
- MANKIW, N. *Principles of economics*. 4. vyd. Mason: Thomson Higher Education, 2007. ISBN 9780324224726.
- SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.

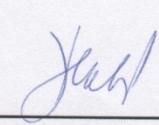
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Milan Kaštan**

Datum zadání: 25.11.2011
Datum odevzdání: 11.05.2012

Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Mistopřísežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 11. 5. 2012

.....*Ptáčková*.....

Tereza Ptáčková

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Milanu Kaštanovi, za rady a cenné připomínky, které napomohly k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1.	Úvod	4
2.	Teoretická východiska antimonopolní politiky	6
2.1	Hospodářská soutěž a antimonopolní politika	6
2.1.1	Měření tržní síly	9
2.1.2	Dominantní postavení na trhu	10
2.2	Tržní struktury	11
2.2.1	Dokonalá konkurence	11
2.2.2	Monopol	12
2.2.3	Oligopol	15
2.2.4	Monopolistická konkurence	16
2.3	Teoretické koncepce hospodářské soutěže	18
3.	Praktické aspekty antimonopolní politiky v České republice	22
3.1	ÚOHS jako tvůrce antimonopolní politiky v ČR	22
3.2	Nástroje a cíle ÚOHS	24
3.2.1	Zakázané dohody	25
3.2.2	Zneužití dominantního postavení	26
3.2.3	Fúze	29
3.3	ÚOHS a mezinárodní spolupráce	30
3.4	Legislativa ochrany hospodářské soutěže v ČR	31
3.4.1	Komunitární právo EU - vzájemný vztah k českému právu	32
4.	Vybrané nedokonale konkurenční tržní struktury v České republice	34
4.1	Doprava	34
4.2	Energetika	37
4.2.1	Elektrická energie	37
4.2.2	Zemní plyn	40
4.3	Zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky v ČR	42
5.	Závěr	45
	Seznam použité literatury	48
	Seznam zkratk	53
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	54

1. Úvod

Antimonopolní politika je nedílnou součástí hospodářské politiky všech vyspělých zemí a měla by zajišťovat konkurenční prostředí, které je důležité pro správné fungování hospodářské soutěže. S tímto názorem, ale nesouhlasí všichni ekonomové, některé školy ekonomického myšlení tvrdí, že antimonopolní politika je neefektivní a není zde pro ochranu spotřebitele, ale pro ochranu slabých konkurentů na trhu. Zastánci antimonopolní politiky naopak říkají, že trh bez aktivní antimonopolní politiky není schopen vyřešit problémy monopolu. Historie antimonopolní politiky má kořeny v USA. V České republice se antimonopolní politika začala utvářet během transformace z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Nyní se ochranou hospodářské soutěže u nás zabývá nezávislý správní orgán Úřad pro ochranu hospodářské soutěže se sídlem v Brně (dále jen ÚOHS).

Cílem mé bakalářské práce je zhodnotit účinnost antimonopolní politiky České republiky ve vybraných odvětvích. Nejdříve jsou popsána problematika odvětví v rámci EU, poté je provedena deskripce stavu těchto odvětví v ČR pomocí konkrétních příkladů a na základě indukce je provedeno zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky v ČR.

První část této práce se věnuje teoretickým koncepcím hospodářské soutěže a antimonopolní politice, kde je vysvětlena podstata, funkce, nástroje, cíle a nositelé hospodářské soutěže. Dále jsou popsány jednotlivé tržní struktury, jako je dokonalá konkurence, monopol, oligopol a nakonec monopolistická konkurence, pro pochopení proč se antimonopolní politika snaží vyvarovat nebo omezit tržní sílu monopolu a jakým podmínkám na trhu směřují antimonopolní opatření ÚOHS - dokonalá konkurence. Jsou zde také nastíněna různá pojetí a koncepce hospodářské soutěže.

Druhá část je věnována praktické podobě antimonopolní politiky v České republice. Je popsán ÚOHS jako tvůrce antimonopolní politiky, jeho nástroje a cíle. V práci je zmíněna historie vzniku ÚOHS a současná působnost v mezinárodním kontextu a také to, jaké možnosti při vykonávání antimonopolní politiky má a jaká opatření může využít. ÚOHS má vymezeny tři pilíře ochrany hospodářské soutěže, jsou to zakázané dohody, zneužití dominantního postavení a fúze. Těmto pilířům odpovídají i příslušné nástroje a cíle v oblasti antimonopolní politiky. Nejúčinnější

nástroj v oblasti zakázaných dohod je Liniency program. U zneužití dominantního postavení se využívají tzv. sektorová šetření, která hodnotí fungování celých odvětví a také pokročilé ekonomické a ekonometrické analýzy. Dohled nad slučováním podniků má ÚOHS díky povinnosti podniků žádat o povolení ke sloučení. Dále jsou zmíněny legislativní předpisy, kterými se antimonopolní politika řídí, a protože jsme členským státem EU, jev této kapitole také popsán vztah komunitárního práva EU a českého soutěžního práva.

Poslední kapitola se zabývá vybranými nedokonale konkurenčními strukturami trhu. Evropská komise má vymezena odvětví, kterých se nejvíce týká porušování hospodářské soutěže, a které jsou v posledních letech podrobeny liberalizaci. Práce se zabývá odvětvím energetiky a dopravy, přičemž odvětví energetiky je dále rozděleno na trh s elektrickou energií a zemním plynem. Je popsáno, proč jsou vybrána zrovna tyto odvětví, jaké v nich vidí problémy EC v rámci celé EU. Na základě příkladů z praxe jsou odvětví popsána v ČR, v každém odvětví jsou popsány firmy, které mají na trhu dominantní postavení. Na příkladech z praxe lze vidět, že monopolní firmy (firmy s dominantním postavením na trhu) mohou dosahovat velkých zisků, ale také ztrát a to i přes to, že jsou monopoem na trhu. V závěru kapitoly je provedeno zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky.

2. Teoretická východiska antimonopolní politiky

Tržní mechanismus funguje za předpokladu existence konkurenčního prostředí, proto je nutné, aby stát zajišťoval konkurenční prostředí prostřednictvím antimonopolní politiky (politiky ochrany hospodářské soutěže). V této kapitole je popsána hospodářská soutěž, její funkce, nástroje a cíle, dále je zde popsáno, jak lze změřit tržní sílu firmy a také jak firma může svou tržní sílu zneužít. To, jestli firma má moc ovlivňovat strukturu trhu, příchod nových firem na trh nebo cenu v odvětví záleží také na tom, v jaké tržní struktuře se firma nachází. Pro určení tržní struktury je nejdůležitější počet firem v odvětví a charakteristika produktu.

2.1 Hospodářská soutěž a antimonopolní politika

Jedním z důvodů proč stát zasahuje do ekonomiky je tržní selhání. Jurečka a Jánošíková (2009) uvádějí tři typy tržních selhání a to:

- monopoly a kartely,
- externality,
- veřejné statky.

Tržní selhání jsou způsobeny také například nedokonalými (asymetrickými) informacemi.

Jednou z podmínek fungování tržního hospodářství je existence konkurenčního prostředí, proto je důležité, aby stát zachoval konkurenční prostředí formou ochrany hospodářské soutěže (Paulík, 2001). Kliková, Kotlán (2006) tvrdí, že politika ochrany hospodářské soutěže, do které patří antimonopolní politika, se „snaží zajistit co nejdokonalejší podmínky pro fungování tržního mechanismu“, a ten funguje nejlépe v podmínkách dokonalé konkurence, které ale v reálné ekonomice nejsou splněny, proto je zapotřebí zásahů politiky ochrany hospodářské soutěže. ÚOHS (2012b) uvádí, že „efektivní hospodářská soutěž je klíčovým motorem pro generování konkurenceschopnosti a ekonomického růstu“.

Fibířová, Kasan (1992, s. 83) uvádějí, že „podstata hospodářské soutěže spočívá v tom, že samostatné navzájem nezávislé podniky se snaží přehrát své protivníky a to zejména lepším výkonem a získat tím větší podíl na trhu“. Podmínkou je, že tyto firmy se mohou svobodně rozhodovat.

Fibířová, Kasan (1992) také vymezují tři hlavní funkce hospodářské soutěže:

- regulační funkce – tržní mechanismus zajišťuje, že výrobní zdroje jsou směřovány tam, kde je spotřebitelé vyžadují,
- rozdělovací funkce – výkon uznaný soutěžním trhem je měřítkem pro rozdělení důchodů a zisk podniků,
- stimulační funkce – snaha o docílení konkurenčních výhod vede k technologickému pokroku.

Politika ochrany hospodářské soutěže je dnes nepostradatelnou součástí hospodářské politiky všech vyspělých zemí. Pro udržení podmínek soutěže jsou zřizovány samostatné nezávislé instituce, které jsou nositeli této politiky, v České Republice je to Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (Paulík, 2001). Holman (2005, s. 190) uvádí, „že antimonopolní politika státu je vždy a všude prezentována jako ochrana spotřebitelů před monopoly (...), je téměř vždy zaměřena ani ne tak na ochranu spotřebitelů, nýbrž na ochranu konkurentů před úspěšnými firmami, které se umějí prosadit jako vůdci trhu, nejde ani tak o ochranu konkurence jako spíše o ochranu méně schopných konkurentů“.

Tržní mechanismus funguje za předpokladu existence konkurenčního prostředí, v hospodářské realitě existují situace, kdy je konkurenční prostředí omezováno. Paulík (2001) uvádí tyto formy omezování konkurence (těmto formám odpovídají i příslušné nástroje), jimiž se zabývá antimonopolní politika:

- dohody narušující hospodářskou soutěž,
- zneužití dominantního postavení na trhu,
- slučování subjektů, které vede k vzniku dominantního postavení na trhu,
- státní zásahy nebo regulace omezující nebo vylučující konkurenci,
- nekalá soutěž.

Kliková, Kotlán (2006) uvádějí další nástroje jako je zvýhodnění vstupu malých firem na trh, daňové úlevy nebo zakládání státních podniků pro oživení konkurence na trhu.

Dnes dochází k mnoha fúzím mezi podniky. Holman (2005, s. 182) tvrdí, že k fúzím dochází díky ekonomické globalizaci a také, že *„fúze jsou cestou k hledání optimální velikosti firmy v době, kdy se trhy zvětšují a kdy nové informační technologie umožňují efektivně řídit mnohem větší útvary než dříve“*.

Existenci dominantního postavení zjistíme díky tržní síle, která určuje, jak moc firma může ovlivňovat cenu. Tržní síla je právní pojem, který je vymezený z části zákonem a z části rozhodovací praxí. Analýza tržní síly vyžaduje prozkoumání několika dílčích kritérií. Neexistuje ale ucelený seznam kritérií, podle kterých určíme tržní sílu firmy. Raus a Neruda (2005) uvádějí několik kritérií, podle kterých je tržní síla odvozována a to tržní podíl, hospodářská síla, finanční síla, existence překážek vstupu na trh, existence překážek expanze (překážky, kvůli kterým firma nemůže rozšířit své působení na trhu).

Hospodářskou silou se rozumí například vlastnictví práv průmyslového či duševního vlastnictví, technologický pokrok, vyšší výrobní kapacita, přístup k distribučním kanálům. V případě finanční síly se jedná o možnost přístupu firmy k disponibilním zdrojům uplatnitelným k účasti v hospodářské soutěži. Tržní podíl patří mezi nejvýznamnější kritérium.

Jak tvrdí Raus a Neruda (2005) z praxe vyplynuly tyto hodnoty:

- tržní podíl nižší než 30 % - dominantní postavení není zcela určeno,
- tržní podíl v intervalu 30-40 % - může se jednat o dominantní postavení, ale je vhodné prozkoumat ještě další kritéria,
- tržní podíl větší než 40 % - existence dominantního postavení.

Pro kontrolu dodržování pravidel hospodářské soutěže je důležité vymezení a určení relevantního trhu, bez jeho určení nelze hodnotit tržní sílu firem a také nejde určit v jakém je firma postavení. Zákon č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže vymezuje relevantní trh takto: *„Relevantním trhem je trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území“*.

Při určování relevantního trhu je nutné vzít k uvažování věcné, teritoriální a časové hledisko. Věcné vymezení zahrnuje zboží, které je podle konečného

spotřebitele stejné a uspokojí stejnou potřebu. Při posuzování jestli jsou výrobky zastupitelné, jsou hlavní dva faktory a to kvalita a cena, vychází se z tzv. reaktivní zastupitelnosti, která ukazuje názory konečných spotřebitelů a nezáleží například na tom, zda jsou výrobky z podobného materiálu. Pomocí cenového testu je možné určit, zda se výrobky pohybují na stejném relevantním trhu a to tak, že cena jednoho výrobku se významně zvýší (5-10 %) a poté se pozorují reakce spotřebitelů, pokud by většina přešla k jinému výrobku, pak to znamená, že tyto dva výrobky jsou na stejném relevantním trhu (Raus, Neruda 2005). Cenový test se používá také u teritoriálního vymezení, které následuje po věcném vymezení. Cenový test u teritoriálního vymezení spočívá v tom, jestli když se významně zvýší cena, tak spotřebitelé zakoupí výrobek na jiném území, pokud ano, tak jde o společný relevantní trh. U časového vymezení relevantního trhu se zkoumá, zda se jedná o trh trvalý nebo krátkodobý (sezonní prodej). Při posuzování existence dominantního postavení firmy na trhu se zkoumá delší časový úsek ne jen daný okamžik, ale ke zneužití tohoto dominantního postavení může dojít i jednorázově (Raus, Neruda 2005).

2.1.1 Měření tržní síly

Kliková, Kotlán (2006) uvádí, že často používanou mírou tržní moci je koncentrační poměr pro odvětví neboli stupeň koncentrace počítaný v procentech. Koncentrační poměr se vypočte ze čtyř nebo osmi největších firem v odvětví jako jejich podíl na celkovém výstupu odvětví. Počítá se zde s hodnotou tržní produkce jednotlivé firmy a hodnotou tržní produkce celého odvětví. Dále zmiňují Herfindahl-Hirschmanův index, který je podobný koncentračnímu poměru, ale počítá se pro celé odvětví, tzn., určuje, zda je odvětví monopolní či ne, počítá se z procentuálních podílů jednotlivých firem v odvětví a může nabývat hodnot 0 až 1.

Jurečka a Jánošíková (2009) uvádějí další způsob měření tržní síly a to pomocí Lernerova indexu, který nabývá hodnot 0-1, kdy 0 značí dokonalou konkurenci a čím více firma směřuje k monopolní pozici, tím se číslo blíží k 1. Lernerův index¹ počítá s tím, že v dokonalé konkurenci se cena rovná mezním nákladům.

¹ Pojmenován podle amerického ekonoma Abby Lerner Ptachya (1903-1985).

V praxi, je ale výpočet omezený, protože výrobci nesdělují výši svých mezních nákladů a další skutečnost je, že mnoho firem působí na domácích i zahraničních trzích a určení ceny se tak stává složitější. Vzorec pro výpočet Lernerova indexu je:

$$L = \frac{\text{cena} - \text{mezní náklady}}{\text{cena}}.$$

Protimonopolní politika může zasahovat dvěma způsoby. První je zakazováním zvláštního hospodářského chování (manipulace s cenou) a druhý je ve formě potlačování tržních struktur, jako jsou monopoly (Samuelson, Nordhaus, 1991). Moderní antimonopolní politika nepotlačuje koncentrované struktury, a nerozděluje velké podniky ani v případě, že jsou v monopolní pozici na trhu. Cílem je zasáhnout pouze tehdy, kdy své dominantní pozice zneužívají (Zemplinerová, 2003).

2.1.2 Dominantní postavení na trhu

Dominantní pozici na trhu má firma, která není vystavena žádné konkurenci nebo firma, která není vystavena významné konkurenci, rozhodující je jestli se ostatní firmy můžou chovat nezávisle na postupu dominantní firmy (Paulík, 2001). Zákon č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů vymezuje dominantní postavení takto: „*Dominantní postavení na trhu má soutěžitel nebo společně více soutěžitelů (společná dominance), kterým jejich tržní síla umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích nebo spotřebitelích*“. Kliková, Kotlán (2006, s. 223) uvádí „*ke zneužití dominantního postavení dochází v případě, kdy silnější konkurent nutí ostatní účastníky trhu k určitému chování, nebo když potencionálním konkurentům brání ve vstupu na trh*“. Podle Klikové, Koblána (2006) může ke zneužití tržní síly docházet skrz:

- cenovou diskriminaci – prodej stejného zboží za různé ceny různým odběratelům,
- výsadní obchody – firma zavazuje své dodavatele (odběratele) k výsadním dodávkám (odběrům),
- vázané dohody o odběru zboží – koupě jednoho výrobku za podmínky koupě druhého výrobku,
- reciproční obchody – vzájemný odběr zboží mezi subjekty,
- omezení nebo odepření dodávek,

- odbytové dohody – stanovení konkrétních zákazníků pro odběratele.

S dominantním postavením na trhu souvisí i koncentrace podniků², když koncentrace roste, narušuje se tím konkurenční prostředí. Kliková, Kotlán (2006) uvádějí, že proces koncentrace může mít tři způsoby a to vnitřní růst (pomocí investic), vnější růst (spojování podniků) a vytlačení (vliv konkurenčního boje), přičemž antimonopolní politika bere v úvahu jen vnější růst (v případě dominantního postavení na trhu). Vnější růst (slučování podniků) může probíhat buď horizontálně (spojení firem se stejnou výrobou), vertikálně (spojení firem, které jsou na různých stupních výroby), nebo diagonálně (firmy které nemají předchozí dvě vazby).

2.2 Tržní struktury

To jak se firma chová, je ovlivněno typem tržní struktury. Rozlišují se čtyři základní typy tržních struktur – dokonalá konkurence, monopol, oligopol a monopolistickou konkurenci. Podle Jurečky a Jánošíkové (2009) je při určení typu tržní struktury hlavní počet firem na příslušném trhu.

Tato práce se zabývá zneužitím dominantního postavení na trhu, proto jsou detailněji popsány tyto tržní struktury: monopol, oligopol a monopolistická konkurence; tedy nedokonalá konkurence. „*Nedokonalá konkurence v odvětví existuje vždycky, když jednotliví prodávající mají určitý stupeň kontroly nad cenou statku v tomto odvětví*“ (Samuelson, Nordhaus, 1991). Je popsána i dokonalá konkurence, protože politika ochrany hospodářské soutěže usiluje o dosažení takového chování a podmínek mezi jednotlivými subjekty na trhu.

2.2.1 Dokonalá konkurence

Podle Mankiwa (2007) má dokonale konkurenční trh několik charakteristik:

- na trhu je mnoho prodávajících a mnoho kupujících,
- produkty v odvětví jsou stejnorodé,
- firmy mohou volně vstupovat na trh a odcházet z něj
- výrobci a spotřebitelé mají dokonalé informace o produktech.

² Koncentrací se podle Klikové, Kotlána (2006) rozumí stupeň kontroly ekonomické aktivity v daném odvětví nebo dané oblasti národního hospodářství.

Jurečka, Jánošíková (2009) uvádějí, že hlavní rys dokonalé konkurence je, že žádný subjekt nemůže ovlivňovat cenu, proto se firmě v dokonalé konkurenci říká „příjemce ceny“.

Firma v dokonalé konkurenci je zaměřena na maximalizaci zisku, proto má velký význam cena produkce a rozsah produkce, cena je ale v tomto případě určena trhem, proto firmě zbývá rozhodnutí o rozsahu produkce. Objem výroby bude firma určovat podle pravidla $MC=MR$ ³. Poptávková křivka dokonalé konkurenční firmy je dokonalé elastická, Jurečka a Jánošíková (2009, s. 135) tvrdí, že „*trh je schopen při dané tržní ceně bez její změny absorbovat jakékoliv množství produkce jednotlivé firmy*“. Je ale důležité rozdělovat tržní poptávkovou křivku, která je klesající v souladu se zákonem a představuje poptávku po produkci celého odvětví a poptávkovou křivku které čelí jednotlivá firma a ta je horizontální. Horizontální křivka poptávky je zároveň křivkou průměrného a mezního příjmu, protože když jsou všechny jednotky prodány za stejnou cenu tak se průměrný příjem vždy rovná ceně produktu. Mezní příjem je změna celkového příjmu subjektu v důsledku změny výstupu (prodejů) o jednu jednotku.

V dlouhém období dochází k rovnováze v odvětví, protože když firmy v dokonalé konkurenci dosahují ekonomický zisk, tak budou ostatní firmy v důsledku volného vstupu na trh přicházet, to zvýší nabídku a sníží tržní cenu, a to má za následek snížení ekonomického zisku. Ekonomická ztráta má opačný důsledek, firmy budou odcházet z odvětví, sníží se tržní nabídka, zvýší tržní cena a eliminuje se ekonomická ztráta.

2.2.2 Monopol

Existují překážky vstupu na trh, kvůli kterým monopoly vznikají. Jak uvádí Mankiw (2007, s. 312) vznikají tyto překážky ze tří důvodů:

- jedna firma vlastní klíčový vstup – tzv. „přírodní monopoly“ v praxi vznikají tyto monopoly jen výjimečně, vyskytují se například v odvětvích produkujících diamanty, hliník, fosfor,

³ Vztah mezních nákladů na produkci a mezního příjmu plynoucího z této produkce. Rovnovážného objemu produkce je dosaženo tehdy, pokud se mezní příjmy a mezní náklady rovnají, protože pokud $MC > MR$, tak firma dosahuje ztráty a naopak pokud $MC < MR$, tak se firma připravuje o zisk z dodatečných jednotek.

- vláda udělí patenty, licence na výrobu určitého statku – překážky administrativního typu,
- jeden výrobce je efektivnější než velký počet výrobců díky výrobním nákladům – vzniká tzv. přirozený monopol, to je když „*existují rostoucí výnosy z rozsahu na podstatnou část produkce*“ (Mankiw 2007, s. 318). Tato situace nastává například u rozvodů elektřiny, plynu a vody.

Další překážkou vstupu na trh může být vysoký objem kapitálu potřebného k zahájení činnosti.

Monopolní firma je označována za „cenového tvůrce“, protože si může tvořit cenu, za kterou bude prodávat, skrze rozhodnutí o rozsahu produkce. Čím vyšší bude rozsah produkce, tím nižší bude cena a naopak čím nižší bude rozsah produkce, tím vyšší bude cena. Proto je mezní příjem monopolu pod úrovní ceny a může dosahovat záporných hodnot, na rozdíl od průměrného příjmu. Průměrný příjem je roven ceně produktu (pod podmínkou, že všechny jednotky jsou prodávány za stejnou cenu). Poptávková křivka monopolní firmy je klesající.

Z poptávkové křivky monopolu, která je klesající, lze odvodit, že monopol maximalizující zisk může rozhodnout buď o ceně, nebo rozsahu produkce. Když firma zvolí jednu veličinu, druhá vyplývá ze situace na trhu, která je popsána tvarem a pozicí poptávkové křivky.

Monopolní firma určuje rozsah produkce podle pravidla $MC=MR$. Monopolní zisk je oproti firmě v dokonale konkurenčním prostředí dlouhodobým jevem díky bariérám vstupu do odvětví. Monopolní firma nemá ekonomický zisk zaručen, může dosahovat také zisku normálního (tj. když celkové náklady se rovnají celkovým příjmům), nebo může dokonce zaznamenávat ekonomickou ztrátu (tj. když celkové náklady jsou menší než celkové příjmy). Pozice poptávkové křivky zde hraje významnou roli, pokud dlouhodobé průměrné náklady budou nad poptávkovou křivkou, tak prodané jednotky budou vykazovat záporný zisk neboli ztrátu (Jurečka, Jánošíková, 2009).

Neefektivnosti monopolu a jejich eliminace

Monopol je zdrojem neefektivnosti ze tří důvodů. Jsou to alokační neefektivnost, „hledání“ renty a x-neefektivnost. K alokační neefektivnosti dochází,

když není vyráběn takový výstup, jaký si spotřebitelé přejí, ale je vyráběn menší výstup za vyšší cenu než v dokonalé konkurenci. Ztráta spotřebitelského přebytku a přebytku výrobce v důsledku odchýlení rozsahu produkce od nejeфекtivnější úrovně je označována za „ztrátu mrtvé váhy“. Dalším zdrojem neefektivnosti monopolu je „hledání“ nebo „dobývání“ renty. Cílem „hledání“ renty je získání nebo udržení monopolní pozice v daném odvětví pomocí politických či administrativních prostředků (lobbying, dovozní cla, nižší daň na daný produkt, soudní žaloby, korupce), jde o chování, které má za cíl zvýšit příjmy firmy jinými postupy než je produkce statků. Další neefektivnost monopolu plyne z toho, že monopol nemá konkurenci v odvětví a tudíž se nesnaží snižovat své náklady na výrobu, jinými slovy nepodporuje zvyšování efektivnosti produkce tzv. X-neefektivnost (Jurečka, Jánošíková, 2009).

Podle Mankiwa (2007) může vláda snižovat neefektivnosti monopolu čtyřmi způsoby. Zvyšování konkurence pomocí antimonopolních zákonů je jeden z nich. Další způsob je regulace chování monopolu, který se používá u přirozeného monopolu, kdy firmám není dovoleno prodávat produkt za jakoukoliv cenu, a cena je úřady regulována. Je ale otázkou, na jaké úrovni mají úřady cenu stanovit. Další problém stanovení cen na úrovni mezních nákladů je, že nestimuluje firmu, aby snížila náklady, protože když firma sníží své náklady (zvýší zisk), tak vláda sníží regulovanou cenu a toto nepřinese firmě žádný užitek. Dalším způsobem snižování neefektivnosti monopolu může být veřejné vlastnictví, kdy monopol vlastní vláda. Ve většině případů je prioritou soukromé vlastnictví, protože soukromí vlastníci mají větší zájem minimalizovat své náklady (zvýšit zisk). Snižovat neefektivnost monopolu může nečinnost proti monopolu, protože každý z předchozích tří způsobů má i negativní stránky. Proto jsou někteří ekonomové proti odstraňování neefektivnosti monopolu.

Samuelson a Nordhaus (1991, s. 585) uvádí způsoby, kterými může vláda omezit ekonomickou moc monopolů:

- daně – zdaněním monopolu může vláda snížit zisky, a tím zmírnit některé ze společensky nepřijatelných důsledků monopolu,
- cenová regulace,
- vládní vlastnictví,
- regulace,

- protimonopolní politika.

Firmy ve většině případů prodávají všem zákazníkům zboží a služby za identickou cenu. Setkáváme se ale s tím, že firma prodává stejné zboží různým zákazníkům za různé ceny (například levný a drahý proud u elektřiny). Tato obchodní praxe se nazývá cenová diskriminace. Mezi příklady cenové diskriminace patří například lístky do kin a divadel, kdy například důchodci a děti mají slevu; nebo různé kupóny na slevu v časopisech a také množstevní slevy.

Přirozený monopol je výhodnější nechat působit, ale za podmínek regulace. Bez vládní regulace by firma produkovala menší množství za vyšší cenu, aby byla produkce společensky efektivní je vhodné zvětšení objemu produkce, toho stát docílí tím, že určí maximální cenu na úrovni mezních nákladů. Takové vládní opatření eliminuje ztrátu mrtvé váhy (Jurečka, Jánošíková, 2009).

2.2.3 Oligopol

Tato tržní struktura se vyznačuje malým počtem firem, které nabízí podobné nebo stejné statky a firmy jsou vzájemně vysoce závislé, protože tvoří velkou část nabídky, a když jedna firma sníží cenu nebo rozsah produkce, výrazně to ovlivní zisky ostatních firem na trhu. Firmy musí předpovídat reakce ostatních firem v odvětví na jejich rozhodnutí. Vzájemná závislost oligopolních firem se projevuje u křivky poptávky po produkci. Podle Jurečky a Jánošíkové (2012) existují dva typy oligopolu:

- homogenní oligopol – firmy produkují stejný produkt (ocel, hliník),
- diferencovaný oligopol – jde v podstatě také o stejný produkt, který uspokojí stejné potřeby zákazníka, ale jednotlivé výrobky jsou vnímány odlišně, značnou roli hraje image výrobní značky, protože zákazník každou značku nebo výrobce vnímá subjektivně (preferenci českých vozů nebo amerických počítačů).

Cenová rivalita v podobě snižování ceny je pro firmy sebezničující, protože jakmile jedna firma sníží cenu, tak její konkurenční firma sníží cenu také, aby neztratila své zákazníky, při takové cenové válce může dojít k tomu, že firmy sníží cenu až pod úroveň svých nákladů a dostanou se do ztráty. Proto firmy často spolupracují při tvorbě svých cenových politik.

Obecně je pozorováno, že „*konkurenční firmy v oligopolních odvětvích velmi často následují svého rivala, když cenu snižuje, nikoli však, když cenu zvyšuje. Cena na oligopolním trhu má tendenci být stabilnější nežna trhu dokonale konkurenčním nebo monopolním*“ (Jurečka, Jánošíková, 2009, s. 182-183).

Jedním ze způsobů kooperace firem je smluvní oligopol, kdy firmy uzavřou kartelovou dohodu buď na cenu (cenový kartel), nebo rozsah produkce, firmy si ale také mohou rozdělit trh na části tzv. územní kartel. Pokud kartel funguje, firmám to umožní chovat se jako monopol a dosahovat monopolního zisku. Kartelové dohody jsou zakázány, protože omezují volnou soutěž, problémem v odhalování kartelových dohod ale je, že zřídka jsou uzavřeny písemně, zpravidla jde o ústní dohody (Jurečka, Jánošíková, 2009).

Cenové vůdcovství je další oligopolní koordinace, tento typ se vyskytuje v odvětvích, kde jedna firma zaujímá velkou část trhu a ostatní firmy jsou kolem ní a respektují cenu, kterou udává, protože jim nezbyvá nic jiného, kdyby svou cenu snížily, tak by sotva pokryly své náklady a naopak kdyby cenu zvýšily tak by nemusely prodat celou svou produkci.

Paralelní tvorba cen se objevuje v odvětvích, kde je málo firem a významnou roli hraje marketing firmy a rozlišení produktu. Další způsob spolupráce firem může být barometrická tvorba cen, kdy firma, která nemusí být velká s dominantním postavením, dává impulzy ke změnám cen a ostatní firmy ji napodobují (Jurečka, Jánošíková, 2009).

Mezi další způsoby cenových praktik firem patří dumpingová cena (cena vypuzení), kdy silná firma určí cenu pod úrovní svých nákladů a ostatní méně silné firmy jsou z trhu vypuzeny a uvolněné místo na trhu zaujme dominantní firma a cenu opět zvýší. Mankiw(2007, s. 355) uvádí, že „*oligopolní cena je nižší, než je cena monopolu, ale vyšší než je cena dokonalé konkurence*“.

2.2.4 Monopolistická konkurence

Monopolistická konkurence představuje podle Mankiwa (2007) trh, na kterém mnoho firem prodává výrobky, které jsou podobné, ale ne identické (uspokojí stejnou potřebu), je charakteristická velkým počtem prodávajících a volností vstupu do odvětví. Důležitým prvkem je diferenciací produktu. „*Diferenciací produktu se*

rozumí skutečnost, že produkty téhož druhu vyráběné různými výrobci vyvolávají odlišné reakce u spotřebitele“. (Jurečka, Jánošíková, 2009, s. 193) Je to prostředek konkurence, diferenciací svého produktu od produktu jiných firem se výrobci snaží zajistit své zákazníky. Rozhodující je názor spotřebitele, zda vnímá produkt jako diferencovaný nebo nediferencovaný, například pro některé spotřebitelé je Coca-Cola zaměnitelná s Pepsi Colou a pro jiné jsou to dva odlišné produkty a preferují jen jeden z nich. Rozlišení je hlavním nástrojem konkurence, firma se tím snaží získat zákazníky a vytváří si „vlastní samostatný trh“, který je oddělen například jiným balením nebo barvou produktu. Stupeň rozlišení produktů je silně ovlivňován zejména reklamou. Podle Mankiwa (2007) má v monopolistické konkurenci každá firma v krátkém období postavení jako monopol, protože produkt, který nabízí, se liší od produktů ostatních firem.

Firma v monopolistické konkurenci má určitou monopolní moc na svém trhu určitého produktu, z tohoto důvodu je poptávková křivka podobná poptávkové křivce monopolní firmy, je také klesající doprava, nicméně její sklon je mírnější, jelikož existuje mnoho substitutů k produktu firmy, proto je poptávková křivka citlivá i na malé cenové změny (cenová elasticita poptávky u firmy v monopolistické konkurenci je větší než u monopolu). Firma v monopolistické konkurenci si stejně jako monopol při maximalizaci zisku volí takový rozsah výroby, při kterém se mezní příjmy rovnají mezním nákladům a pak podle polohy poptávkové křivky určí cenu, která odpovídá zvolenému rozsahu výroby (Jurečka, Jánošíková, 2009).

Jiná je ale situace v dlouhém období, protože když firmy realizují v krátkém období zisk, jsou nové firmy motivovány vstupem na trh. Když na trh vstoupí nové firmy, tak se zvýší počet nabízených výrobků a firmy čelí větší konkurenci, a proto se poptávka jednotlivých firem po produkci sníží a firmy v dlouhém období zaznamenávají pokles nebo ztrátu. Naopak když firmy v krátkém období čelí ztrátě, jsou motivovány k odchodu z trhu, to znamená snížení počtu nabízených výrobků a zvýšení poptávky po produktech ostatních firem, které na trhu zůstaly a zvýšení jejich zisku nebo pokles ztráty (Mankiw, 2007).

Situace na trhu v dlouhém období má společné prvky jak s dokonalou konkurencí, tak s monopolem. Stejně jako na monopolním trhu je cena vyšší než mezní náklady, protože maximalizace zisku vyžaduje, aby se firma řídila podle

pravidla $MC=MR$ a protože kvůli klesající křivce poptávky jsou mezní náklady nižší než cena. Shodně s trhem dokonalé konkurence se cena rovná průměrným celkovým nákladům, to je způsobeno tím, že odchody a vstupy jednotlivých firem způsobí nulový ekonomický zisk (Mankiw, 2007).

2.3 Teoretické koncepce hospodářské soutěže

Na tvorbu antimonopolní politiky má každý ekonom jiný názor. Pro některé školy ekonomického myšlení je nepostradatelnou součástí hospodářské politiky, která zaručuje zdravé konkurenční prostředí a zároveň chrání spotřebitele před různými praktikami firem. Jiní zastávají názor, že antimonopolní politika naopak narušuje konkurenční prostředí a je neefektivní a spíše chrání firmy, které nedokážou konkurovat větším a silnějším rivalům na trhu. Kasan (1994) uvedl následující školy ekonomického myšlení, které se významněji zabývají antimonopolní politikou a otázkou jak a jestli vůbec ji provádět.

Svobodná soutěž klasického liberalismu

Klasický liberalismus A. Smitha spatřoval „*ve svobodné soutěži rozhodující pobídkovou, řídicí i kontrolní instituci*“ (Kasan, 1994, s. 82). Tato škola usilovala o to, aby na trhu existovala svobodná tvorba cen skrze reakce nabízejících a poptávajících. Klasikové uplatňovali svobodnou a neomezenou soutěž s homogenním nebo heterogenním oligopolem. Vychází z toho, že jednotlivci sledují své vlastní zájmy a „*Svobodná soutěž je nástrojem k ohraničení a kontrole hospodářské moci, protože uplatňuje svou kontrolní funkci, aniž by k tomu bylo nutné použít státní moc*“ (Kasan, 1994, s. 83). Holman (2001, s. 60) také uvádí jeden ze základních předpokladů pro klasiky: „*Předpokladem pro fungování neviditelné ruky trhu je laissezfaire – zdržení se státních zásahů do ekonomiky*“.

Dokonalá konkurence Freiburské školy - německý ordoliberalismus

Ordoliberálové považovali za hlavní starat se o existenci dokonalé konkurence, jakožto nositele fungujícího cenového systému. „*Stát musí vytvořit takový právní řád, který zabezpečí základní hospodářské svobody jednotlivců, ochrání jejich vlastnická práva a zabezpečí dodržování smluv.*“ Holman (2001, s. 347). Institucionální řád měl

zaručit nejen volnou tržní konkurenci ale i to, aby stát nezasahoval do tržních procesů. Ochrana konkurence měla být jedna z hlavních priorit státu (Holman, 2001). Ordoliberálové zakazovali kartely s úzce ohraničenými výjimkami a dokonce byli zastánci rozdělení podniků, které ovládaly trh. Tam kde nešlo uskutečnit dokonalou soutěž (přírodní monopol), uplatňovalo se speciální soutěžní právo, ve kterém bylo nařízeno, aby se vlastník monopolu choval, jako kdyby existovala dokonalá konkurence. Kasan (1994, s. 85) uvádí, že „*nezbytnou podmínkou pro ordoliberály je tvrzení, že trh je možné prohlásit za funkční, jen když na trhu panuje dokonalá konkurence*“. Podle Kasana (1994) patří mezi hlavní představitelé německého ordoliberalismu Walter Eucken, Wilhelm Ropke.

Kantzenbachova optimální intenzita soutěže

Optimální intenzity se dosahuje „*v širokém oligopolu s mírnou diferenciací produktu; efektivní intenzita soutěže je nejvyšší tam, kde na jedné straně je tendence k homogennímu duopolu, ale kde na druhé straně toto nebezpečí není ještě dosti velké, a to je případ širokého oligopolu s mírnou diferenciací*“ (Kasan, 1994, s. 87-88). Úlohou státu (politiky ochrany hospodářské soutěže) je dosažení ideálního stavu, může použít opatření proti úzkému oligopolu nebo naopak podporu homogenity příliš diferencovaných produktů (Kasan, 1994).

Novoklasická svobodná soutěž – rakouská škola

Pro novoklasiky (např. F. A. Hayek, E. Hoppman), kteří se svými názory čím dál více přibližovali Chicagské škole, znamenala svoboda soutěže velkou hodnotu, podle této teorie se mělo usilovat o odstranění překážek, které by mohly svobodnou soutěž omezovat. Chtěli také určit přesná pravidla pro účastníky soutěže, která by zamezila domluvenému jednání členů kartelů a zajistila, aby byla svoboda soutěže co největší. „*Jde tedy o navržení systému pravidel hry, který obsahuje výlučné zákazy*“, (Kasan, 1994, s. 90). Chtěli také stanovit výjimečné oblasti, ve kterých soutěž není možná, a tudíž bude nahrazena jiným způsobem (Kasan, 1994).

Chicagská teorie přežití

Tato škola vychází z Rakouské školy. Holman (2001, s. 452) tvrdí, že „*ekonomové chicagské školy pochybují o smysluplnosti státních zásahů do ekonomiky*“. V chicagské politice soutěže se předpokládá, že trh si sám ochrání

konkurenční prostředí, jen pokud bude existovat velice malé množství antimonopolních zásahů do ekonomiky. Politika ochrany hospodářské soutěže je tedy zaměřena hlavně proti zásahům státu. „*Jediný monopol, který je třeba odbourat, jsou státní zásahy a deregulace, a to se proto považuje za hlavní směr protimonopolní politiky*“ (Paulík, 2001, s. 349). Kritériem při posuzování konkurenčního prostředí je podle této školy efektivnost alokace zdrojů. Vývoj trhu se zkoumá z dlouhodobého časového hlediska. Při analýze trhu jsou používány jen extrémní modely dokonalé konkurence a monopol. Vznik velkých firem a vyššího podílu na trhu jsou chápány jako přirozený důsledek vyšší efektivnosti velkých subjektů při hospodaření se zdroji. Smyslem není co nejdokonalejší soutěž, ale taková která je z hlediska nákladů nejefektivnější (Kasan, 1994).

Harvardská účinná soutěž

Harvardská škola se zabývá otázkou, jestli je soutěž na trhu účinná a funkční. Zakladatelem této školy byl E. S. Mason. Typické pro tuto školu je, že považují klasickou teorii cen za nedostačující a proto stoupenci této školy hledají další faktory pro vysvětlení praxe. Proto bylo vytvořeno schéma, ve kterém jsou tržní výsledky zaznamenány jako funkce tržního chování a tržních struktur. Když firma dosahuje tržní moci, je to podle této školy špatně, protože tržní moc je spojena s několika nedostatky a to: „*Neefektivní výstupy monopolního podniku, neefektivní vstupy monopolního podniku, neefektivnost kartelizace, náklady monopolního boje, neefektivnost výběru*“ (Kasan, 1994, s. 92).

Neefektivní výstupy monopolu (neefektivnost alokace) souvisí s tím, že monopol zvyšuje cenu a snižuje výstup, neefektivností vstupů je myšleno to, že monopol přeplácí své výrobní faktory, protože se nevytváří tlak na snižování nákladů. Neefektivnost kartelizace je způsobena tím, že udržení kartelu přináší pro národní hospodářství dodatečné náklady. Mezi náklady monopolního boje patří například náklady na reklamu nebo podpora ztrátové produkce. Za neefektivnost výběru jsou považovány rozdílné ceny podle velikosti dodávky, a následná diskriminace drobných odběratelů (Kasan, 1994).

Jedním z velkých kritiků protimonopolní politiky je Dominick T. Armentano. Podle Armentana (2000, s. 12) „*představuje protimonopolní politika regulaci a regulace je téměř vždy využívána zájmovými skupinami uvnitř každé vlády a každé*

společnosti ke zvětšení jejich vlastního bohatství na úkor všech ostatních“. Mezi největší omyl patří podle Armentana (2000) tvrzení, že antimonopolní politika chrání spotřebitele tím, že reguluje podniky, které monopolizují odvětví, aby mohly omezovat obchod (omezovat produkci a zvyšovat tržní ceny), ale ve skutečnosti je antimonopolní zákonodárství používáno ve většině případů u firem, které inovují a zvyšují výrobu a snižují ceny. Antimonopolní politika nevytváří konkurenční prostředí a ani ho nechrání. Konkurenční tržní proces bude přirozeně fungovat jedině tehdy, jestli bude ekonomika deregulována (Armentano, 2000).

Jednotné pojetí hospodářské soutěže, které by bylo využitelné v národním hospodářství, ale chybí. Moderní antimonopolní politika vyspělých států vychází ze dvou přístupů. První přístup hodnotí konkurenční prostředí na základě struktury trhu (tržní podíl firmy je důkaz tržní síly) a chování dominantních firem (některé formy chování jsou zakázány). Druhý přístup vychází z Chicagské školy a jejího pojetí konkurence. Hodnocením konkurenčního prostředí v odvětví je alokační efektivnost. Růst podniků (koncentrace podniků) není omezován antimonopolní politikou, pokud je to v důsledku prospívajícího soupeření. Antimonopolní politika je u tohoto přístupu založena na deregulaci (Kliková, Kotlán 2006). Druhý přístup je používán v zemích EU.

3. Praktické aspekty antimonopolní politiky v České republice

Tato část se věnuje praktické podobě antimonopolní politiky v České republice, navazuje tím na předchozí kapitolu, kde jsou popsány teoretická východiska antimonopolní politiky a podstata politiky hospodářské soutěže.

Tvůrci hospodářské politiky jsou státní a nestátní instituce, které aktivně utvářejí, realizují a kontrolují hospodářskou politiku. Šulc (1993) rozděluje tyto instituce do několika skupin a mezi těmito skupinami (parlament, vláda, ministerstva, soudní instituce a další) jsou i instituce, které vytvářejí tržní prostředí a dohlíží na jeho kvalitu (antimonopolní úřady). Kapitola je tedy věnována ÚOHS, jakožto tvůrci antimonopolní politiky, jeho nástroji a cíli.

Pro správné fungování trhů, je nezbytná účinná hospodářská soutěž mezi podniky, které na trhu působí. Když si firmy chtějí udržet své zákazníky, tak musí přicházet na trh s lepšími a novými produkty. Správné fungování trhů umožňuje úspěch pro malé střední i velké podniky, ale mají z ní prospěch především spotřebitelé. Soutěžní politika je hlavně nástrojem pro zajištění užitku spotřebitelům. Úspěch v soutěži si žádá dlouhodobé investice, které přispívají k inovacím, hospodářskému růstu a vlastně i zaměstnanosti.

Hospodářská soutěž také podněcuje k co nejefektivnější alokaci omezených zdrojů, což má vliv na životní prostředí. „*Smyslem soutěžní politiky je proto umožnit působení férové soutěže na fungujících trzích*“ (ÚOHS, 2012i). ÚOHS má určeny tři pilíře ochrany hospodářské soutěže a jsou to zakázané dohody, zneužití dominantního postavení a fúze.

3.1 ÚOHS jako tvůrce antimonopolní politiky v ČR

Podle Klikové a Kotlána (2006) se stát snaží eliminovat tržní selhání vyvolané monopolní silou několika způsoby a to stanovením cen monopolu na takové úrovni, na které by byly v konkurenčním prostředí. Je otázkou, jaká je nejlepší míra regulace. Regulací v České republice se zabývá například Český telekomunikační úřad, Energetický regulační úřad nebo Ministerstvo financí (MFČR, 2012a). Dalšími postupy proti nedokonalé konkurenci jsou legislativní ochrana a podpora konkurence (ÚOHS) a rozbití monopolu (v tomto případě může dojít k dalším tržním selháním, protože

klesá dynamická efektivnost⁴) nebo zestátnění monopolu, kde jsou problémem netržní selhání.

„Podnikání na volném trhu je soutěžní hra“(ÚOHS, 2012e). Některé společnosti se této hře snaží vyhnout a domluvit nebo stanovit si svá pravidla, a proto v České republice existuje ÚOHS, který dohlíží na to, aby všechny společnosti měly stejná pravidla, a provádí antimonopolní politiku.

Strukturu tržního prostředí ovlivňuje také vláda svou hospodářskou politikou. Kliková, Kotlán (2006) uvádějí jako příklad finanční podporu vybraných projektů nebo udržování administrativních monopolů. Ovlivnit strukturu trhu mohou i zboží a služby prodávané za zvýhodněné sazby nebo daňové úlevy (EU, 2012).

Po roce 1989 se v ČR začalo budovat tržní hospodářství, což znamenalo velkou změnu a liberalizaci cen, povolení soukromého vlastnictví a podnikání a další kroky, které logicky vedly k tomu, že je třeba vybudovat instituci a právní úpravu ochrany hospodářské soutěže, která bude mít tvorbu konkurenčního prostředí mezi podnikateli pod kontrolou. V roce 1991 byla přijata právní úprava ochrany hospodářské soutěže a institucí určenou k jejímu prosazování se v roce 1992 stalo nově zřízené Ministerstvo pro ochranu hospodářské soutěže se sídlem v Brně.

Hlavní činnosti, ze začátku nebyl boj proti zneužití dominantního postavení, ale účast na procesu privatizace a restrukturalizace, tím, že se na tomto procesu (hlavně privatizace) Ministerstvo podílelo, mohlo ovlivňovat utváření nového konkurenčního prostředí a cílem se stalo zabránění vzniku nových monopolních podniků. Získání dominantního nebo dokonce monopolního postavení byly jednotlivé společnosti ze začátku dokonce povinny antimonopolnímu úřadu oznamovat.

Až do roku 1996, kdy byl kontrolou nad hospodářskou soutěží pověřen nově vzniklý ÚOHS, byl v čele ministerstva člen vlády, a tudíž hlavní úlohu na těchto procesech měla vláda. Úkolem úřadu je šetření kartelových dohod, zneužití dominantního postavení a fúzí, proto byl ÚOHS založen jako nezávislý ústřední orgán státní správy v čele s předsedou. V roce 1994, tehdy ještě ministerstvo, se stalo zodpovědným za zadávání veřejných zakázek a od roku 2004 ÚOHS dohlíží i na

⁴ Dynamicky efektivní trhy jsou tehdy, pokud se podniky rozvíjí a využívají technologie ke snížení nákladů na výrobu (Kliková, Kotlán, 2006).

poskytování veřejných podpor, aby byly v souladu s evropským právem, a také pomáhá domácím firmám při použití evropského práva veřejných podpor (ÚOHS, 2012b). Dnes ÚOHS stále sídlí v Brně, v čele úřadu je předseda, který nesmí být členem žádné politické strany a je na návrh vlády zvolen prezidentem republiky.

3.2 Nástroje a cíle ÚOHS

„Úkolem ÚOHS je zajistit takové fungování trhů, které bude v souladu s pravidly hospodářské soutěže a bude přinášet prospěch spotřebitelům“ (ÚOHS, 2012g). Tohoto Úřad dosahuje skrze vedení soutěžitelů k tomu, aby se chovali v souladu s principy soutěžního práva, zasahováním proti praktikám, které narušují hospodářskou soutěž, ale také dává firmám možnost, aby své nezákonné jednání, mohly samy napravit, pokud toto chování nemělo vážnější dopady na fungování trhu.

Cílem úřadu je hlavně prevence. Některé na trhu významné firmy jsou při jejich možným protisoutěžním chováním varovány. Při zahájení správního řízení mají soutěžitelé možnost napravit své „chování“ tím, že přijmou závazky, které odstraní jejich protisoutěžní chování, pokud ani tento způsob nefunguje, až pak přicházejí na řadu pokuty, které jsou ve výši až 10 % z ročního obrátu firmy. (ÚOHS, 2012b).

ÚOHS řeší případy také mimosoudně. Soutěžní advokacii používá, především pokud se jedná o strategické firmy, které jsou do případů zapojeny. Jde o *„možnost ukončení správního řízení vedeného pro podezření ze zneužití dominance nebo z uzavření kartelové dohody za podmínky přijetí závazků Tento typ ukončení správního řízení má označení alternativní řešení, někdy též soutěžní advokacie“* (ÚOHS, 2012i). Soutěžní advokacie spočívá v tom, že ÚOHS podá neformální nabídku závazků pro podniky a ty musí závazky splnit a odstranit protisoutěžní chování (GCR, 2012). GCR (2012) tvrdí, že je ÚOHS více otevřený neformálním vyjednáváním s podniky.

Podle ÚOHS je to rychlá a účinná náprava závadného stavu, protože soutěžní advokacii lze provádět mimo správní řízení nebo při už zahájeném správním řízení. První případ, kdy se nezahajuje správní řízení a problém nesprávného soutěžního chování je na základě závazků odstraněn, se používá při méně závažném provinění. Druhý případ lze použít i při závažnějších proviněních jako jsou dohody narušující soutěž, které ale nesmí být realizovány nebo u provinění, které mají minimální dopad na hospodářskou soutěž (ÚOHS, 2012i).

3.2.1 Zakázané dohody

Zakázané dohody mezi soutěžiteli patří mezi nejzávažnější případy porušení hospodářské soutěže a nejvíce škodlivé jsou kartelové dohody mezi soutěžiteli například o cenách nebo rozdělení trhu a zákazníků. Negativní dopady u zakázaných dohod spočívají ve zvýšení cen, zhoršení kvality nebo možnosti výběru konečného spotřebitele. EU odhaduje, že v důsledku kartelizace roste cena zboží a služeb až o 20 %. Mezi nejzávažnější druhy kartelových dohod patří dohody o koordinaci o účasti ve výběrových řízeních tzv. big rigging a spočívá v tom, že se soutěžitelé místo podávání co nejvýhodnějších nabídek dohodnou, kdo a za jakých podmínek výběrové řízení vyhraje. Výběrové řízení tedy ztrácí smysl, protože zadavatel nedostane nabídku nejlepší, ale takovou, na které se účastníci shodnou a je pro ně výhodná (ÚOHS, 2012h).

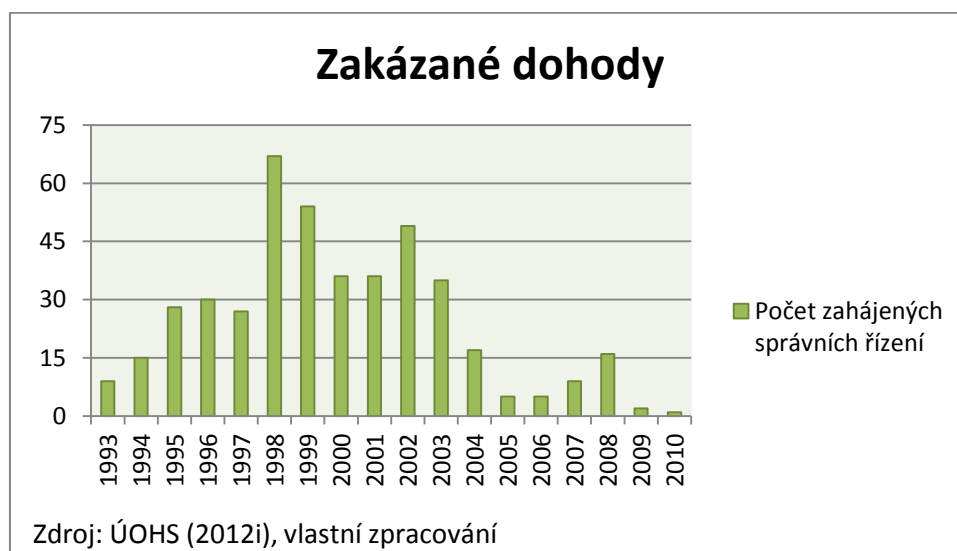
ÚOHS (2012i) uvádí další příklady zakázaných dohod na příkladech z praxe:

- pivovary Radegast a Plzeňský Prazdroj v roce 2002 uzavíraly závazky s provozovateli pohostinských zařízení o odběru minimálního množství hektolitrů piva za rok a tím porušovaly zákon, jde o vertikální dohodu,
- společnost BILLA a JULIUS MEINL v letech 2001-2002 koordinovaly své nákupní ceny a obchodní podmínky vůči svým dodavatelům, jde o horizontální dohodu,
- provozovatelé šesti největších čerpacích stanic pohonných hmot v roce 2001 určovali takřka totožné prodejní ceny automobilového benzínu, jedná se o jednání ve vzájemné shodě,
- stavební spořitelny se v roce 2005 dohodly na výměně statistických údajů, jejich obsahu a struktuře, uzavřeli zakázanou dohodu o výměně informací.

Odhalení zakázaných dohod je pro ÚOHS hlavním cílem, protože jsou nejvíce škodlivé pro hospodářskou soutěž. Jedním z nejúčinnějších nástrojů pro odhalování kartelových dohod se stal program Leniency, ten zaručuje podniku, který se účastní kartelové dohody, dobrovolně svou účast ukončí, přizná se a dodá o dohodě důkazy, že nebude pokutován. ÚOHS tento program zavedl v roce 2001 a v roce 2007 došlo k přepracování, nyní se čeká na zakotvení programu na úrovni zákona, protože v současné době je program ohlášen jen jako oznámení Úřadu (ÚOHS, 2012h).

Na Grafu 3.1 je vidět, že do roku 2004 byly poměrně vysoké počty zahájených řízení, což lze přisoudit tomu, že do této doby se vedlo i tzv. určovací řízení⁵, od roku 2004 počet řízení klesl, protože ÚOHS určovací řízení nevede.

Graf 3.1.: Zakázané dohody – počet zahájených správních řízení

3.2.2 Zneužití dominantního postavení

V případě zakázaných dohod domluvené chování soutěžitelů vždy narušuje účinnost hospodářské soutěže a proto je nutné je zakázat, ale v případě dominantního postavení na trhu je obtížné rozeznat zdravé konkurenční chování, které soutěž podporuje, od zneužití dominantního postavení, které soutěž narušuje. Cílem ÚOHS je používat stále více ekonomický postup, který spočívá v použití ekonomických a ekonometrických analýz k vymezení trhu a vyhodnocení účinku chování dominantní firmy. ÚOHS kromě vyšetřování praktik jednotlivých podniků, také zkoumá fungování celých odvětví pomocí tzv. sektorových šetření. Šetření se provádí u odvětví, o kterých se ÚOHS domnívá, že trh nefunguje⁶, tak jak by měl a může za to právě porušení hospodářské soutěže. U těchto šetření zkoumá všechny subjekty, které v odvětví působí a vztahy mezi nimi. Výsledkem pak jsou doporučení změn, které pomohou odstranit překážky rozvoje účinné soutěže (ÚOHS, 2012i).

V České republice podobně jako v dalších zemích docházelo k nejčastějším případům zneužití dominantního postavení na trzích, kde existují přirozené monopoly.

⁵ Do poloviny roku 2004 měli soutěžitelé možnost požádat o určení, jestli jejich chování na trhu vede k porušení soutěžních pravidel, ÚOHS tak nahrazoval činnost advokátních kanceláří (ÚOHS, 2012b).

⁶ Dokladem toho může být nedostatek nových účastníků na trhu, nepružné ceny (EC, 2012c).

Jsou to převážně síťová odvětví, z důvodu toho, že není příliš výnosné, budovat druhou paralelní síť vedle stávající, která vede k domu elektřinu, plyn nebo teplo. Firmy, které získají toto dominantní postavení, si pak mohou dovolit do určité míry nezávisle chování, jak na svých konkurentech, tak na odběratelích a dodavatelích. Situaci na trhu pak obvykle kontroluje a koriguje příslušný odvětvový regulátor a také antimonopolní úřad.

Zákon o ochraně hospodářské soutěže je ale přísnější na soutěžitele v dominantním postavení než na konkurenty, jejichž pozice na trhu je menšinová. Firma s dominantní pozicí má zákonem zakázané chování, ale naopak mála firma se takto může chovat zcela beztestně. Kdyby tomu bylo naopak, velice pravděpodobně by dominantní firma postupně upevňovala svoji pozici a poté by zvyšovala ceny (ÚOHS. 2012b).

GCR (2012) uvádí, že rozhodnutí o dominantním postavení na trhu může být v rozporu s regulačními orgány (ČTÚ, ERÚ), protože se zčásti překrývají jejich kompetence. Nejasný rozsah působnosti státních regulačních orgánů může činit obtížnější obranu podniků před monopolními podniky na trzích (elektřina, plyn, poštovní služby, železniční služby a další), které jsou liberalizovány. Kromě toho finanční úřady v posledních letech vykonávají cenovou kontrolu a uvalují vysoké sankce v různých případech, kdy ÚOHS odmítl jednat (GCR, 2012).

V zákoně č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů jsou uvedeny tyto typy zneužití dominantního postavení (příklady výslovně uváděné): nepřiměřené podmínky, vázané obchody, diskriminace, restrikce výroby, odbytu a obchodování, predátorské ceny a odmítnutí přístupu k zásadnímu zařízení.

Nepřiměřené podmínky – spočívají v tom, že firma využívá svou dominantní pozici a tržní sílu tím, že si určuje pro sebe výhodné smluvní podmínky. K vynucování těchto podmínek může docházet buď přímo, nebo nepřímo. V prvním případě jde o to, že neakceptování těchto podmínek ze strany obchodního partnera vede k ukončení (odmítnutí) obchodu. V případě druhém neakceptování podmínek znamená zhoršení obchodních vztahů, jako příklad lze uvést to, když obchodní partner nepřistoupí na vyšší cenu, jeho objednávky jsou vyřizovány s velkým prodlením. Většinou jde o cenové obchodní podmínky, ale například také o krátkou záruční dobu. V roce 2000

Jihomoravská plynárenská společnost zneužila svého dominantního postavení, když vybírala od zákazníků poplatky za instalaci plynoměrů (ÚOHS, 2012b).

Vázané obchody - při uzavírání smlouvy dominantní firma vyžaduje souhlas s odebráním i jiného zboží či služby, které s původním předmětem věcně nesouvisí nebo podle zvyklostí nesouvisí. ÚOHS (2012b) uvádí jako příklad společnost Fernet Stock, která vázala prodej v roce 2005 alkoholického nápoje Fernet Stock na odběr dalších alkoholických nápojů.

Diskriminace – v situacích kdy dominantní firma nabízí zboží různým odběratelům za různých obchodních podmínek, aniž by tato rozdílnost byla opodstatněná. O zneužití dominance jde pouze tehdy, když je odběratel znevýhodněn v hospodářské soutěži. Takového zneužití se dopustila firma LINDE TECHNOPLYN, když prosadila rozdílné ceny pro zákazníky stejné kategorie (ÚOHS, 2012b).

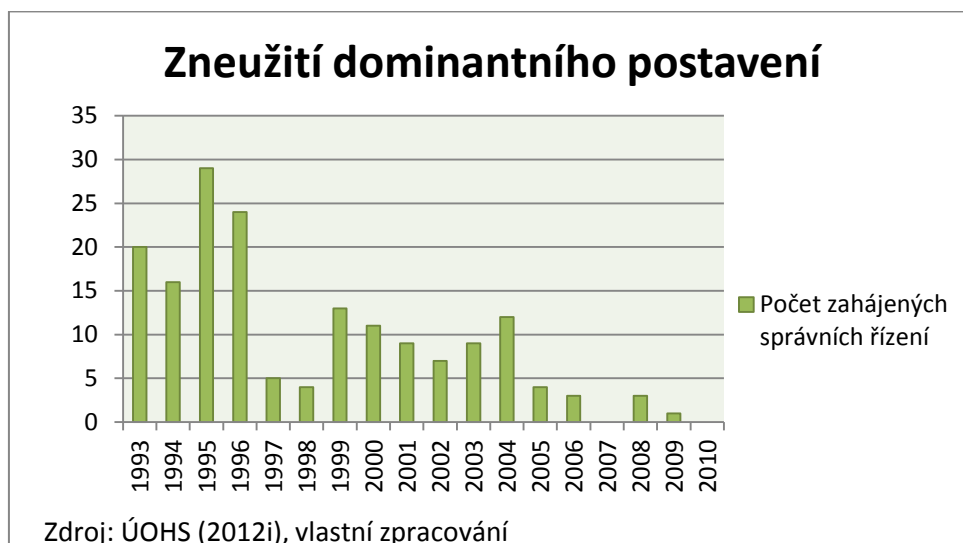
Restrikce výroby, odbytu a obchodování – takového zneužití dominantního postavení se dopustí ta firma, která omezí výrobu, odbyt nebo technický rozvoj na úkor spotřebitelů. Cílem takového chování firmy může být způsobení převisu poptávky nad nabídkou a následný růst ceny, toto chování si ale mohou dovolit jen firmy, jejichž tržní síla se blíží k monopolu. V roce 2002 ÚOHS řešil případ, kdy Česká rafinérní společnost zastavila dodávky surovin vůči CHEMOPETROLu a tím se dopustila zneužití svého dominantního postavení na trhu.

Predátorské ceny – chování, při kterém firma nabízí své zboží za nepřiměřeně nízké ceny⁷, cílem je vypuzení ostatních konkurentů, kteří si tak nízkou cenu nemohou dovolit a získat jejich část trhu.

Odmítnutí přístupu k zásadnímu zařízení – zneužití se dopouští dominantní firma, když odmítne poskytnout ostatním soutěžitelům přístup k infrastrukturním a jiným zařízením za přiměřenou úhradu. Jsou to zejména přenosové a rozvodové sítě (zařízení pro rozvody vody, elektrické energie) nebo také železniční cesta.

⁷ Za nepřiměřeně nízkou cenu se podle Rause a Nerudy (2005) považuje cena nižší než průměrné variabilní náklady na výrobu zboží.

Graf 3.2.: Zneužití dominantního postavení - počet zahájených správních řízení

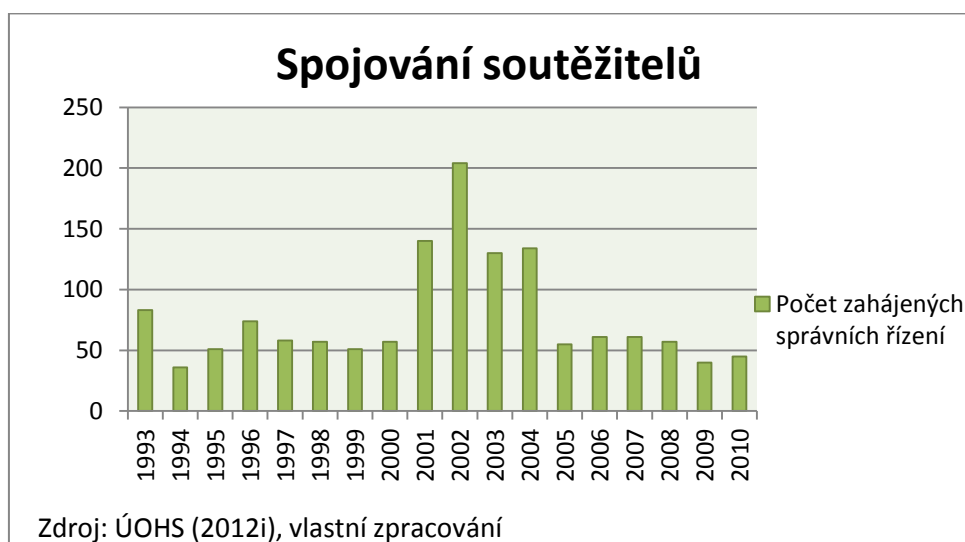

3.2.3 Fúze

Mezi další součást ochrany hospodářské soutěže patří spojování soutěžitelů (fúzí), ÚOHS posuzuje, zda fúze podniků nemá možnost omezit hospodářskou soutěž na daném trhu. Podniky musí požádat o povolení pro uskutečnění spojení u fúzí, které spadají do obrátového limitu, který je dán zákonem o hospodářské soutěži. O povolení tedy musí žádat podniky, jejichž společný obrat v posledním ukončeném účetním období v České republice přesáhl 1,5 miliardy korun a alespoň dva z nich měly samostatný obrat 250 milionu korun (ÚOHS, 2012i).

Rozhodující u fúzí je, jestli spojení soutěžitelů může podstatně narušit soutěž na relevantním trhu. Když by mělo spojením soutěžitelů dojít k narušení hospodářské soutěže, firmy musí přijmout závazky a dodržet je, pak je fúze povolena. K zákazu spojení firem dochází ojediněle.

Graf 3.3.: Spojování soutěžitelů - počet zahájených správních řízení

Na Grafu 3.1, Grafu 3.2 a Grafu 3.3 je vidět, že počet případů výrazně klesá, jednou z příčin může být vstup ČR do EU v roce 2004 a změna legislativní úpravy hospodářské soutěže, ale hlavní příčinu ÚOHS spatřuje v rostoucí složitosti posuzovaných případů, která je způsobena vlivem judikatury na rozhodovací praxi ÚOHS. Soudy vyžadují rozsáhle dokazování a přesné právní zdůvodnění. Požadavky na kvalitu rozhodnutí výrazně vzrostly, je to obecný trend, který je viditelný ve všech zemích EU (ÚOHS, 2012i).

3.3 ÚOHS a mezinárodní spolupráce

ÚOHS působí v obou členských sdruženích regulátorů ECN a ECA, v rámci nichž se účastní několika pracovních skupin, ÚOHS klade důraz hlavně na účast ve skupinách pro zneužití dominantního postavení a liniency a také v podskupinách pro energetiku, farmaceutiku, bankovníctví, pojišťovnictví, svobodná povolání, životní prostředí a telekomunikace (ÚOHS, 2012d).

Evropská komise a národní orgány pro hospodářskou soutěž všech členských států EU navzájem spolupracují prostřednictvím ECN. To vytváří účinný mechanismus proti společnostem, které se podílejí na přeshraničních praktikách omezujících hospodářskou soutěž. Evropská pravidla hospodářské soutěže jsou uplatňována všemi členy ECN. ECN poskytuje prostředky k zajištění jejich účinného a jednotného uplatňování. Prostřednictvím sítě pro hospodářskou soutěž se orgány pro hospodářskou soutěž vzájemně informují o zahájení případů nebo jejich přerušení a

jsou také zohledňovány poznámky od jiných orgánů pro hospodářskou soutěž. Doporučení, které vzejdou z jednání jednotlivých skupin, může ÚOHS využít při určování soutěžních pravidel. Tímto způsobem ECN umožňuje národním orgánům pro hospodářskou soutěž dát dohromady své zkušenosti a určit osvědčené postupy (EC, 2012b).

ECA funguje od roku 2001 jako neformální diskusní základna pro soutěžní úřady jednotlivých zemí, jejímž cílem je najít nejlepší praktiky pro soutěžní právo a také zlepšovat spolupráci mezi soutěžními úřady v Evropském hospodářském prostoru (ÚOHS, 2012c).

ÚOHS je také členem ICN. Je to celosvětová mezinárodní síť soutěžních organizací, jejímž cílem je zefektivnění ochrany hospodářské soutěže skrze výměnu a sdílení informací (ICN, 2012). Členství je dobrovolné a členem se může stát jakýkoli soutěžní orgán. Podobně jako ECN je ICN organizována do několika pracovních skupin. ICN spolupracuje také s OECD, WTO a UNCTAD (ÚOHS, 2012ch).

3.4 Legislativa ochrany hospodářské soutěže v ČR

Struktura soutěžního práva ČR je následující: zákonné předpisy (výše zmíněné), podzákonné právní předpisy a neprávní instrumenty s neformální návazností. Mezi podzákonné právní předpisy patří osm vyhlášek Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, kde jsou obecné výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž. Tyto výjimky mají zavést do českého soutěžního práva obecné zákonitosti, na kterých jsou založeny výjimky evropského práva. Do českého práva nebyla zařazena pouze jedna výjimka (z celé řady výjimek vydaných ve formě komunitárních nařízení), která se týká námořní dopravy, tato výjimka je vzhledem k poloze ČR nepotřebná. Neprávní instrumenty s neformální závazností patří tzv. Program shovívavosti (Leniency program), ten má pomoci jak úřadu odhalovat nezákonné dohody, tak účastníkovi takovéto dohody, který poskytne informace o její existenci, prostřednictvím nižší pokuty (ÚOHS, 2012f).

V České republice pravidla hospodářské soutěže upravuje především zákon o ochraně hospodářské soutěže, ale také obchodní zákoník nebo zákon o cenách. V obchodním zákoníku se v §41 vymezuje právo podnikatele účastnit se hospodářské soutěže takto: „*soutěžitelé mají právo svobodně rozvíjet svou soutěžní činnost v zájmu*

dosažení hospodářského prospěchu a sdružovat se k výkonu této činnosti; jsou však povinni přitom dbát právně závazných pravidel hospodářské soutěže a nesmějí účast v soutěži zneužívat“. V § 42 obchodní zákoník uvádí, že omezování hospodářské soutěže upravuje zvláštní zákon. V § 1 v zákoně č. 526/1990 Sb., o cenách je uvedeno, že „*správní orgány příslušné k regulaci cen (...) mohou regulovat ceny, je-li trh ohrožen účinky omezení hospodářské soutěže, vyžaduje-li to mimořádná tržní situace, pro účely odvodu spotřební daně z cigaret podle zvláštního právního předpisu, vyžadují-li to předpisy Evropských společenství nebo vyžaduje-li to veřejný zájem spočívající v udržení vyváženého postavení prodávajícího a kupujícího u zboží zcela nebo zčásti dotovaného z prostředků státního rozpočtu nebo z jiných veřejných rozpočtů*“.

V § 4 tohoto zákona jsou uvedeny různé formy regulace cen a jsou to:

- stanovení cen, tzn. stanovení maximální, pevné nebo minimální ceny,
- věcné usměrňování cen, tzn. stanovení podmínek pro sjednání ceny,
- cenové moratorium, tzn. časově omezený zákaz zvyšování cen.

Zákon č.143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže uvádí tři typy narušení hospodářské soutěže a to dohody soutěžitelů, zneužití dominantního postavení soutěžitelů a spojení soutěžitelů. Kontrolou nad hospodářskou soutěží se věnuje ÚOHS a proto se dále tato práce věnuje tomuto úřadu, popisu kompetencí a historie úřadu.

3.4.1 Komunitární právo EU - vzájemný vztah k českému právu

Hlavním nositelem soutěžního práva v EU je Komise. Jak uvádí Raus, Neruda (2005, s. 25) „*evropské soutěžní právo představuje hierarchicky uspořádaný systém právních norem, kde na vrcholu jsou články Smlouvy*“, konkrétně jsou to články 101 a 102 Smlouvy o fungování EU (dále jen Smlouva), jejichž ustanovení upravují zákazy přímo určené podnikům, účastníkům trhu a jsou přímo závazná pro všechny; pak Nařízení Rady a Komise, které jsou závaznými právními předpisy a jsou přímo použitelné v členských státech; oznámení, sdělení a vodítka také vydává Komise a jsou to právně nezávazné návody, které jsou prostředkem, kterým Komise naznačuje dopředu pohled a přístup k některým problémům aplikace soutěžního práva a nakonec rozsudky Evropského soudního dvora, Soudu první instance a rozhodnutí Komise, které představují hlavní roli při výkladu evropského soutěžního práva, tyto soudy, na

základě odvolání stran sporu, rozhodují, zda Komise postupovala správně, proti jejich rozsudku se již nedá odvolat, tudíž je tento rozsudek pro Komisi závazný (Raus, Neruda, 2005).

Antimonopolní oblast EU zahrnuje dvě pravidla zákazů stanovené ve Smlouvě. Za prvé, jsou smlouvy mezi dvěma nebo více podniky, které omezují hospodářskou soutěž, jsou zakázány podle článku 101 Smlouvy, toto ustanovení se vztahuje na celou řadu chování. Příkladem protiprávního jednání, které popisuje článek 101 je kartel mezi soutěžiteli (může zahrnovat stanovení cen nebo rozdělení trhu. Druhé pravidlo se týká podniků v dominantním postavení, které ho nesmí zneužít a je uvedeno v článku 102 Smlouvy (EC, 2012a).

Komise je oprávněna podle Smlouvy použít tyto pravidla zákazů a má řadu vyšetřovacích pravomocí k tomuto účelu (např. inspekce v prostorách obchodní a neobchodní povahy, písemné žádosti o informace), může také ukládat pokuty podnikům, které porušují antimonopolní pravidla EU. Hlavní pravidla týkající se postupů jsou stanoveny v nařízení Rady (ES) č. 1/2003 (EC, 2012a).

Od 1. května 2004 mají všechny národní orgány pro hospodářskou soutěž oprávnění použít v plném rozsahu ustanovení Smlouvy pro zajištění, aby nebyla narušena hospodářská soutěž. Vnitrostátní soudy mohou rovněž použít tyto zákazy za účelem ochrany jednotlivých práv, přiznaných občanům ve Smlouvě (EC, 2012a).

Od vstupu ČR do EU se musí rozhodnout, jaký právní řád (vnitrostátní nebo komunitární) se bude používat při vyšetřování, pro zodpovězení této otázky existují tři pravidla. Když jde o jednání s komunitárním prvkem, které má znaky zneužití dominantního postavení, je použito komunitárního soutěžního práva, pokud ne tak se používá vnitrostátní právo. Podle Rause a Nerudy (2005, s. 42) se jednáním s komunitárním prvkem rozumí, „*jednání, které má způsobilost podstatně ovlivnit obchod mezi členskými státy EU*“. Další pravidlo uvádí, že když už se jedná o zneužití dominantního postavení bez komunitárního prvku, řeší toto vyšetřování soutěžní úřad členského státu s vnitrostátním právem a pokud se zde objevuje komunitární prvek, tak vyšetřování řeší nejlépe umístěný soutěžní úřad, ale aplikuje se komunitární právo. Poslední pravidlo spočívá v tom, že vyšetřování s komunitárním prvkem, kterým se zabývá soutěžní úřad členského státu, může komunitární právo doplnit vnitrostátním právem (Raus a Neruda, 2005).

4. Vybrané nedokonale konkurenční tržní struktury v České republice

Služby jako jsou doprava, energie, poštovní služby nebo telekomunikace nebyly vždy tak otevřené hospodářské soutěži jako jsou dnes. Evropská komise napomohla k otevření trhů konkurenci (liberalizace trhů). Před liberalizací trhů byly tyto služby poskytovány národními organizacemi s výhradními právy na poskytování dané služby. Dnes jsou tyto trhy otevřeny mezinárodní konkurenci a spotřebitel si může svobodně vybrat poskytovatele těchto služeb a oddělit dobré nabídky od nevýhodných. Otevření trhů také umožňuje spotřebitelům, využít levnějších cen a nových služeb, které jsou obvykle úspornější a pro spotřebitele přívětivější než před liberalizací trhu. Všechny tyto skutečnosti napomáhají k tomu, aby ekonomika byla konkurenceschopnější (EC, 2012d).

Evropská komise má určena odvětví, která byla postupně liberalizována. Jsou to energetika, poštovní služby, doprava, finanční služby, informační a komunikační technologie, média, motorová vozidla, farmaceutika, odborné služby, telekomunikace, zemědělství a potravinářství, spotřební zboží (EC, 2012a).

V této kapitole jsou přiblíženy dvě z těchto odvětví – energetika, doprava, přičemž v odvětví energetiky je popsán trh s elektřinou a zemním plynem.

4.1 Doprava

Doprava je důležitá pro každodenní život lidí. Účinná a efektivní doprava umožňuje volný pohyb osob, zboží a služeb, přispívá k produktivitě ve všech ostatních hospodářských odvětvích, a je důležitou součástí udržitelné evropské strategie růstu. Odvětví dopravy tvoří okolo 3,7 % evropského HDP a asi 5,1 % zaměstnanosti v EU (EC, 2012g).

EC se zaměřuje na liberalizaci v dopravě, protože podle EC dobře fungující osobní a nákladní spojení jsou nezbytné a důležité pro evropské podniky a občany. Dopravní politika EU se zaměřuje na podporu bezpečného a efektivního cestování po celé Evropě a podpoře vnitřního trhu zboží. V posledních letech došlo k odstranění mnoha předpisů, které například poskytovaly osvobození od daně pro některé činnosti dopravy. Odvětví dopravy zahrnuje v rámci EU leteckou, námořní, železniční a pozemní dopravu. EC přezkoumává hlavně koncentrace činností v oblasti osobní a

nákladní přepravy - námořní, silniční a železniční přeprava a logistika (EC, 2012g). Práce se zabývá železniční osobní dopravou, která představuje tradiční způsob přepravy.

Podle EC bylo hlavním úkolem v rámci liberalizace železniční dopravy oddělit provozovatele infrastruktury, které provozují síť od železničních podniků, které používají železniční síť k přepravě osob nebo zboží. To v praxi znamená, že přidělování železniční kapacity, zpoplatnění infrastruktury a vydávání licencí musí být odděleno od provozování dopravních služeb a probíhat neutrálním způsobem, aby noví železniční operátoři měli spravedlivý přístup na trh (EC, 2012f).

V České republice je vlastníkem železniční sítě stát zastoupený státní organizací Správa železniční dopravní cesty. Největším národním dopravcem jsou České dráhy, a.s.⁸ (SŽDC, 2012a). ČD i SŽDC patří státu. Existuje i spousta dopravců, kteří zajišťují dopravu v rámci krajů nebo zajišťují provoz mezi menšími městy⁹.

Vstupu dalších firem na železnici podle ministerstva dopravy brání desetileté smlouvy s ČD, které nedovolují zredukovat objednávky spojů u národního dopravce o více než 5 % ročně, tyto smlouvy jsou ale postupně vypovídány a nahrazeny soutěží.

Společnost České dráhy a.s. (dále jen ČD) neměla až do září roku 2011 na trase Ostrava - Praha konkurenci, do této doby byly ČD na této trase monopolním železničním dopravcem. V září roku 2011 společnost Regiojet jako první v ČR vstoupila na železniční trasu Praha – Ostrava. Srovnání ceny jízdenky¹⁰ a nabízených služeb nového konkurenta s ČD potvrdily „zkostnatělost“ ČD. U společnosti Regiojet stojí na této trase jízdenka zakoupená online 290,- Kč, ale jízdenka zakoupená ve vlaku stojí 430,- Kč (REGIOJET, 2012), do doby, než na trasu vstoupila konkurenční firma, jízdenka na stejné trase u ČD stála 438,- Kč, jen tři dny poté, co na hlavní trasu mezi Prahou a Ostravou vyjely konkurenční vlaky Regiojet ČD zlevnily jízdné na 295,- Kč (ČD, 2012a), to je o 33 % z původní ceny. Na tomto příkladu jde vidět, jak si monopolní ČD na železniční trati Praha - Ostrava mohly dovolit přemrštěnou cenu a

⁸ České dráhy, a.s. patří do konsolidačního celku Skupiny České dráhy, kterou tvoří také společnosti ČD Cargo, a.s., DPOV a.s., ČD - Telematika a.s. a Výzkumný Ústav Železniční a.s. (SŽDC, 2012).

⁹ Např. GW TrainRegio a.s. zajišťuje provoz osobní železniční přepravy mezi čtyřmi kraji v ČR (SŽDC, 2012b).

¹⁰ Obyčejná nijak nezvýhodněná jednosměrná jízdenka.

spotřebitelům nezbývalo nic jiného než cenu akceptovat (pokud chtěli cestovat vlakem), až při vstupu nové firmy na trh jde vidět, o kolik byla cena přehnaná.

Společnost Regiojet podala stížnost k ÚOHS na podezření ze zneužití dominantního postavení a skutečnosti, že ČD dostávají dotace na provoz vlaků (NOVINKY, 2012). Stížností se ÚOHS začala zabývat v říjnu. Po provedení předběžných vyhodnocení ÚOHS došel k závěru, že celou věc musí důkladně prošetřit a v lednu zahájil správní řízení, které budou díky složitému šetření trvat v řádu měsíců. ČD uvedly, že se tak stalo i u jiných tras a nejde o predátorské ceny. Společnost Regiojet tvrdí, že ČD zlevnily jen na trasách, kde jezdí Regiojet nebo autobusy Student Agency. Podle ČD se jedná o každoroční akci, u které ale poprvé ČD neuvedly ukončení této slevové akce a zavedly ji poprvé na trase Praha – Ostrava. Je jasné, že ČD nějak zareagovat na novou konkurenci musela, protože rozdíl mezi jízdenkami činil 148,- Kč, je ale otázkou proč ČD nezavedly slevovou akci dříve, když o vstupu nového konkurenta věděly celý rok. ČD se vydaly cestou cenové války, místo zlepšení poskytovaných služeb, i když po vstupu konkurence na trh došlo ke zlepšení služeb pro cestující během přepravy, také ČD začaly ve vlaku nabízet pití a denní tisk zdarma a stevardky v 1. třídě, jako to je u Regiojetu, ČD tedy jen převzaly stejný standard jako má Regiojet. Naopak někteří představitelé ČD tvrdí, že společnost Regiojet jezdí za dumpingové ceny, ale ČD dosud nepodaly stížnost na ÚOHS.

V roce 2011 činí sice čistý zisk¹¹ Skupiny ČD 491 mil. Kč, to je výrazně lepší výsledek ve srovnání oproti předchozímu roku 2010, kdy čistá ztráta činila 981 mil. Kč. Počet cestujících v roce 2011, kdy na trh vstoupila nová konkurence ČD, byl 166 mil., to je o 3 mil. více oproti předchozímu roku 2010, toto zvýšení lze považovat za pozitivní, ale i přes to je Skupina ČD v oblasti osobní přepravy ve ztrátě ve výši 583 mil. Kč (v roce 2010 to bylo 8mil. Kč v osobní dopravě), ztráta je podle ČD způsobena zejména finančními náklady v důsledku kurzových ztrát (ČD, 2012b). V prosinci roku 2012 nastoupí na trh další železniční dopravce- společnost Leo Express, která bude také jezdit na trase Praha- Ostrava.

Lze konstatovat, že vstup nových konkurentů na trh železniční dopravy je pro spotřebitele prospěšný, protože účinná soutěž zajistila snížení cen a také zkvalitnění služeb. Na příkladu ČD je vidět, že monopolní firma nemusí vykazovat velký zisk, ale

¹¹Čistý zisk za rok 2011 zohledňující hospodářský výsledek z ukončených činností.

může být také ve ztrátě. Ve spoustě vyspělých zemí je železniční doprava dotována z veřejných zdrojů, jinak tomu není ani v ČR. Osobní železniční přeprava v ČR je závislá na dotacích z veřejných zdrojů, bez kterých by nebyla možná investiční činnost ČD, ale také provozní operace. Když budou mít ČD nízké tržby, tím větší budou mít ztrátu z osobní dopravy a dostanou vyšší dotaci z veřejných rozpočtů. Tento způsob nevytváří tlak na zlepšování hospodaření ČD (ED, 2012).

4.2 Energetika

Do sektoru energetiky patří trh s elektřinou, plynem a ropou. V analýze odvětví se kapitola zabývá elektrickou energií a plynem. Tyto dvě energetické komodity se liší ve dvou základních věcech, které také mají dopad na trh s nimi. Elektřina na rozdíl od zemního plynu není základní energetickou surovinou (existují různé možnosti její výroby), další zásadní rozdíl patří ve skladovatelnosti plynu a elektřiny. Plyn se dá efektivně skladovat, ale skladování elektřiny je v současné době neefektivní a těžké, musí se tedy stále dodržovat rovnováha mezi výrobou a spotřebou. Dalším rozdílem je také soběstačnost ve výrobě (těžbě) v rámci EU, kdy ve výrobě elektřiny je EU soběstačná, na rozdíl od zemního plynu, u kterého to tak není (Kovačovská, 2011).

Odvětví energetiky prochází v posledních letech řadou změn, mezi hlavní patří zejména otevírání trhu konkurenci – liberalizace, a také se stále více objevují nové směry, například rozvoj obnovitelných zdrojů energie, kterým se musí firmy přizpůsobit.

4.2.1 Elektrická energie

Elektrická energie¹² je nedílnou součástí vyspělého světa. Spolehlivé dodávky elektřiny s minimálním dopadem na životní prostředí, uvážlivé ceny pro podniky a spotřebitelé mají velký význam pro evropské hospodářství, proto EU označila odvětví energetiky za jednu ze svých priorit. EC (2012e) měla na počátku liberalizace v rámci energetiky tyto cíle:

- jasně rozlišovat mezi konkurenčním odvětvím průmyslu (např. dodávky pro zákazníky) a nekonkurenční částí (např. provoz sítí),

¹²Trh s elektřinou se řídí zákonem č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

- povinnost provozovatelů nesoutěžní části průmyslu (např. sítí a další infrastruktury) povolit třetím stranám přístup k infrastruktuře,
- uvolnit stranu nabídky na trhu (např. odstranění překážek, které brání alternativním dodavatelům v dovozu či výrobě energie),
- postupně odstranit všechna omezení, která brání zákazníkům ve změně dodavatele,
- zavést nezávislé regulační orgány, které budou monitorovat sektor energetiky.

Před liberalizací trhu v ČR byly ceny dodávky elektrické energie plně stanovovány ERÚ. V roce 2006 proběhla úplná liberalizace odvětví a zákazníci si tedy mohou vybrat dodavatele elektrické energie. Nyní se výsledná cena elektrické energie skládá z regulované (distribuce, činnost operátora trhu, systémové služby)¹³ a neregulované části (cena silové elektřiny). V tabulce 4.1 jsou rozděleny subjekty, působící v odvětví elektrické energie společně s charakteristikou jejich činnosti.

Tabulka 4.1.: Subjekty působící v odvětví elektrické energie

Subjekty	Charakteristika činnosti
Výrobci	jednotlivé elektrárny, které dodávají do sítě elektřinu
ČEPS	zajišťuje přenos elektřiny mezi výrobci a distributory, jde o přirozený monopol a vlastníkem je stát
Distributoři	pronajímají do od ČEPS přenosovou soustavu, mají na starost provoz a rozvoj distribuční soustavy na určitém území, v ČR jsou tři největší distributoři a to E.ON Distribuce, a.s., PREdistribuce, a.s. a ČEZ Distribuce a.s.
Obchodníci	nakupují elektřinu a prodávají odběratelům
Zákazníci	koneční odběratelé elektrické energie
OTE	operátor trhu s elektřinou, vlastníkem je stát, má na starost zpracování bilancí nabídek a poptávek na dodávku a odběr

¹³Ceny jsou regulovány, protože neexistuje konkurence, na určitém území působí pouze jeden distributor.

	elektřiny
ERÚ	reguluje a kontroluje ceny, spolupracuje s ÚOHS

Zdroj: Liberalizace (2012a), ERÚ (2012), OTE (2012), ČEPS (2012), vlastní zpracování

V ČR patří mezi největší výrobce elektřiny ČEZ, a.s.¹⁴ a akciový podíl státu je 69,37 % (MFČR, 2012b). Podíl Skupiny ČEZ na českém trhu s elektřinou pro koncové zákazníky činil v roce 2011 45 %. Patří mezi největší evropské energetické výrobce. V roce 2003 došlo k vytvoření Skupiny ČEZ, čímž si vytvořila dominantní pozici na trhu střední a východní Evropy. Skupina ČEZ dosáhla v roce 2011 čistého zisku v hodnotě 40,8 mld. Kč, to je o 6,1 mld. Kč méně než v roce 2010 (46,9 mld. Kč). Podle skupiny ČEZ to je z důvodu zavedení daně z emisních povolenek. Z čistého zisku šlo 26,7 mld. Kč na vyplacení dividend a investiční činnost v roce 2011 činila 51,1 mld. Kč. Společnost patřila v roce 2005 a 2006 mezi nejziskovější české společnosti (ČEZ, 2012).

ÚOHS v roce 2005 povolil spojení soutěžitelů ČEZ, a.s. a Severočeské doly a.s., došlo k vertikální fúzi (ÚOHS, 2012j). V roce 2006 zahájila ÚOHS správní řízení s ČEZ, protože ČEZ zneužil svého dominantního postavení na trhu dodávek hnědého uhlí. Společnost stanovila rozdílné podmínky ve smlouvách o dodávkách hnědého uhlí se společností Sokolovská uhelná. Společnost používala odlišně cenový vzorec, podle kterého se určuje cena hnědého uhlí dodávaného do společnosti ČEZ. Sokolovská uhelná jako jediný z dodavatelů hnědého uhlí neměla ve smlouvě zařazen vliv meziroční změny ceny elektrické energie. Tímto způsobem je proti své konkurenci (Severočeské doly nebo Mostecká uhelná) diskriminována. Během správního řízení došlo k nápravě, společnost ČEZ se zavázala upravit podmínky ve smlouvě (ÚOHS, 2012l).

Mezi největší konkurenty ČEZ, patří RWE Energie a E.ON. RWE je německá společnost, která patří mezi pět největších evropských elektrárenských a plynárenských společností. Na trh s elektřinou RWE Energie vstoupila v roce 2010,

¹⁴ Společnost patřící pod Skupinu ČEZ (sdružuje přes devadesát dalších společností), která vyrábí, distribuuje a prodává elektřinu a zemní plyn.

nejnovější údaje jsou zveřejněny za rok 2010 a čistý zisk RWE Energie dosáhl 3,028 mld. Kč, investice činily 1,9 mil. Kč (RWE, 2012a).

Firmy mezi sebou konkurují v rámci legální hospodářské soutěže, když firmy v odvětví elektrické energie poruší hospodářskou soutěž, je většinou o zneužití dominantního postavení - diskriminace ve smyslu uplatňování různých cenových podmínek vůči dodavatelům. Nejčastěji ÚOHS řeší povolování fúzí mezi společnostmi např. v roce 2007 ÚOHS povolil spojení společností ČEZ a Teplárenská, a.s. nebo v roce 2005 povolil spojení soutěžitelů ČEZ, a.s. a Severočeské doly a.s. (ÚOHS, 2012j, 2012k).

4.2.2 Zemní plyn

Zemní plyn patří mezi základní zdroje energie, proto se EC (2012h) v roce 2005 rozhodla pro sektorové šetření v oblasti zemního plynu a mezi nejzávažnější důvody narušení hospodářské soutěže v tomto odvětví zařadila zejména:

- trhy na velkoobchodní úrovni si většinou zachovávají vysokou úroveň koncentrace,
- nedostatek likvidity a omezený přístup k infrastruktuře brání nově vstupujícím dodavatelům nabízet své služby spotřebitelům,
- chybí spolehlivé a včasné informace o trhu, které obvykle podporují zdravou hospodářskou soutěž,
- účinnější a transparentnější cenotvorba je potřeba, aby byly plně využity výhody otevření trhu pro spotřebitele.

Trh se zemním plynem¹⁵ je v ČR liberalizován od roku 2007. Cena zemního plynu pro spotřebitele se skládá jako u elektřiny ze složky regulované ERU a z neregulované složky, která je dána vztahem mezi dodavatelem a odběratelem. Do regulované složky patří cena za činnost přepravy a distribuce zemního plynu. K neregulovaným složkám ceny patří cena za uskladnění plynu a za zemní plyn. Úroveň těchto nákladů závisí na nabídce obchodníků s plynem a poskytovatelů služeb uskladnění. Dodávka plynu a služba uskladňování plynu jsou části ceny, které může zákazník ovlivnit volbou svého dodavatele.

¹⁵Trh se zemním plynem se řídí zákonem č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V následující tabulce 4.2 jsou rozděleny subjekty, které působí v odvětví zemního plynu spolu s charakteristikou jejich činnosti.

Tabulka 4.2.: Subjekty působící v odvětví zemního plynu

Subjekty	Charakteristika činnosti
Výrobci	těží zemní plyn a dodává jej do plynárenské soustavy
Přepravci	zajišťují přepravu a dovoz zemního plynu na území ČR, v ČR má licenci na přepravu zemního plynu společnost Net4Gas,a.s.
Distributoři	zabezpečují spolehlivou distribuci a dodávku plynu zákazníkům na určitém území ¹⁶
Obchodníci	nakupují plyn za účelem prodeje odběratelům
Zákazníci	koneční spotřebitelé
ERÚ	reguluje a kontroluje ceny, spolupracuje s ÚOHS

Zdroj: Liberalizace (2012b), Net4gas (2012), ERÚ (2012), vlastní zpracování

RWE Transgas řídí všechny společnosti skupiny RWE působící na českém trhu. Pod distribuční soustavy patří Severomoravská plynárenská (SMP), Východočeská plynárenská (VČP), Jihomoravská plynárenská (JMP) (RWE, 2012b). Nejnovější informace o zisku jsou z roku 2010, čistý zisk SMP činil 1677 mil. Kč a investice 626 mil. Kč (RWE, 2012c), čistý zisk VČP činil 965 mil. Kč a investice 356 mil. Kč (RWE, 2012d), čistý zisk JMP byl 1890 mil. Kč a investice 25 mil. Kč (RWE, 2012e).

V roce 2002 Úřad povolil spojení RWE Gas AG (RWE) se společností Transgas, a. s. a osmi distribučními plynárenskými společnostmi. Úřad dal v polovině roku 2009 v rámci rozhodnutí o narovnání pokutu 10 mil. Kč společnosti RWE Transgas, a. s. Důvodem bylo zneužití dominantního postavení, kterého se RWE dopustila vůči svým zákazníkům. RWE stanovila na základě chyby ve výpočtovém

¹⁶ Největší distributoři na území ČR jsou RWE Transgas, s.r.o., E.ON Distribuce, a.s., Pražská plynárenská Distribuce, a.s.

vzorci v září roku 2008 nepřiměřeně vysoké zálohy (ÚOHS, 2012h). Výše pokuty 10 mil. Kč je vzhledem k obrovským ziskům Skupiny RWE zanedbatelná, pro porovnání jak velká pokuta pro Skupinu RWE byla, je vyjádřena jako procento z čistého zisku za rok 2009 dvou ze společností¹⁷ Skupiny RWE. V případě JMP, která měla v roce 2009 nejnižší zisk, činila pokuta 1,7 % u čistého zisku. Ve druhém případě, kdy společnost SMP měla za rok 2009 nejvyšší zisk, činila tato pokuta 0,73 % ze zisku.

Stále zvyšování konkurence na trhu energetiky je prospěšná hlavně pro spotřebitele, protože jim umožnila vybrat si dodavatele elektřiny a zemního plynu. Existence konkurence mezi firmami nutí firmy snižovat náklady, cenu a investovat do technologií, které jim to umožní, to přispívá k ekonomickému růstu. V oblasti energetiky můžeme pozorovat zvýšení konkurence mezi firmami, to firmy nutí k rozšiřování svých služeb, například ČEZ začal konkurovat RWE, tím že vstoupil na trh distribuce zemního plynu a naopak RWE vstoupila na trh s elektrickou energií.

4.3 Zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky v ČR

Cílem antimonopolní politiky je zajistit, aby trhy fungovaly podle pravidel hospodářské soutěže, což přináší prospěch zejména spotřebitelům. Tvůrce antimonopolní politiky, by tedy měl vést soutěžitele, aby se chovali podle pravidel soutěžního práva a měl by zasahovat proti chování firem, které narušuje hospodářskou soutěž.

Zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky v ČR vychází z analýzy dvou odvětví – doprava a energetika. Podstatný vliv na zvýšení konkurence mělo nařízení EU o liberalizaci odvětví a oddělení společností, které provozují infrastrukturu (přepravní síť) od společností, které zajišťují distribuci, toto oddělení výrazně pomohlo novým firmám při vstupu na trh. Jak v odvětví dopravy, tak v odvětví energetiky jde vidět, jak se odvětví vyvíjí a postupně se díky liberalizaci zvyšuje konkurence, ale i přes to je stále na trzích velká koncentrace firem. Původně na trhu (železniční osobní přeprava trasa Ostrava - Praha) působil monopol ČD a po vstupu nové firmy už jsou firmy v oligopolní struktuře. Nová firma přišla s výhodnější cenou a ČD musely cenu také snížit, aby si udržely zákazníky. V odvětví energetiky, které

¹⁷ Společnost RWE Transgas řídí činnost všech společností skupiny RWE v ČR, na webových stránkách Skupiny RWE jsou uvedeny zisky společností JMP, VČP, SMP a RWE Energie, proto je výše pokuty porovnávána se společností JMP, která měla za rok 2009 nejnižší zisk a společností SMP, která měla za rok 2009 nejvyšší zisk.

patří pod tzv. síťová odvětví, se také zvyšuje konkurence. V oblasti energetiky je hlavní problém v tom, že si firmy můžou stanovit vysoké ceny za distribuci a přenos elektrické energie, aby k takovému chování nedocházelo, existuje ERÚ (odvětvový regulátor), který má na starost cenovou regulaci. ÚOHS pravomoc regulovat ceny nemá, proto i jeho vliv na vývoj v odvětví je minimální. Velkým problémem v oblasti energetiky je tedy nejasný rozsah působnosti ÚOHS a ERÚ, vzhledem k nejasnému rozsahu působnosti obou úřadů by oblast energetiky měla spadat pouze pod kontrolu jednoho z úřadů.

ÚOHS (2012g) uvádí, že umožňují podnikům napravit své protisoutěžní chování (pokud se nejedná o jednání, které mělo závažný dopad na účinnost hospodářské soutěže), ÚOHS tudíž upřednostňuje nápravu před zahájením správního řízení a udělením pokuty. Nejvyšší pokuty jsou uvalovány v oblasti kartelových dohod, jejichž uzavírání má velký vliv na účinnost hospodářské soutěže. V subkapitole 4.2.2 je uvedeno jak společnost RWE Transgas narušila hospodářskou soutěž, když zneužila své dominantní postavení na trhu, ale pokuta, která jí byla udělena (10 mil. Kč) je v porovnání se ziskem společností, které patří pod RWE Transgas, zanedbatelná. Pokuty by měly být na takové úrovni, aby firma byla „potrestána“, tudíž podstatně větší část ze zisku. Problém je také to, že mnohdy ÚOHS vydá rozhodnutí o udělení pokuty a Krajský soud na základě žaloby proti tomuto rozhodnutí pokutu zruší.

Zásahy ÚOHS v případě zakázaných dohod narušujících soutěž jsou klíčové a ze všech tří pilířů mají tyto zásahy největší význam, protože jejich dopad na fungování trhu je značný, zejména jsou poškozeni spotřebitelé. V oblasti povolování fúzí, je kontrola účinná, a ve většině případů jsou fúze povoleny, což lze hodnotit kladně, neboť fúze vedou k úspoře nákladů firem. V oblasti dominantního postavení je provádění antimonopolní politiky ÚOHS mnohdy sporné, protože nelze přesně zjistit, zda už jde o zneužití dominantního postavení nebo o „zdravé“ konkurování s ostatními účastníky trhu, hranice mezi těmito chováními není nijak stanovena (šla by stanovit jen těžko), proto je určení, zda jde o zneužití dominantního postavení, jen na úhlu pohledu ÚOHS. Například firma v dominantní pozici při uzavírání smlouvy nemůže vědět zda ÚOHS podmínky ve smlouvě neoznačí na nepřiměřené.

Celkově lze hodnotit postoj ÚOHS kladně, protože zasahuje jen tehdy, pokud je hospodářská soutěž narušena, nezasahuje například proti pouhé existenci monopolu.

Zahajování správních řízení při zneužití dominantního postavení nevede k určenému cíli antimonopolní politiky ÚOHS, tedy ke zvýšení konkurence v odvětví. Ke zvýšení konkurence v odvětví vede zejména odstraňování překážek vstupu na trh (zmíněná liberalizace) a zvyšování přehlednosti trhů, tyto dvě věci výrazně přispívají k tomu, že monopolní firmy budou vystaveny konkurenci.

5. Závěr

Politika ochrany hospodářské soutěže je součástí hospodářských politik většiny vyspělých států. Účinná hospodářská soutěž má tři funkce - regulační, rozdělovací a stimulační. Provádění antimonopolní politiky je důležité, protože tržní mechanismus funguje za předpokladu existence konkurenčního prostředí a v nedokonalé konkurenci dochází k alokační a výrobní neefektivnosti. Když se monopolní firma snaží omezit hospodářskou soutěž, může to mít za následek nárůst cen nad tržní úroveň nebo omezení nabídky zboží a služeb na trhu. Strukturu tržního prostředí neovlivňují jen firmy, ale také vláda, tím jak provádí hospodářskou politiku. Pro udržení podmínek účinné hospodářské soutěže je v ČR zřízen nezávislý správní orgán ÚOHS. ÚOHS je tvůrcem antimonopolní politiky.

ÚOHS má určeny tři pilíře ochrany hospodářské soutěže a jsou to zakázané dohody, zneužití dominantního postavení a fúze. Nástroji pro ochranu hospodářské soutěže jsou především legislativní předpisy. V oblasti zakázaných dohod, jejichž odhalování je pro ÚOHS nejdůležitější, protože mají největší dopad na hospodářskou soutěž, je nejúčinnějším nástrojem program liniency, který umožňuje firmám zapojeným do těchto dohod (o cenách nebo rozdělení trhu), oznámit to ÚOHS a vyhnout se tak správnímu řízení. Oblast zneužití dominantního postavení nemá tak velký dopad na účinnost hospodářské soutěže. Nástrojem pro jeho odhalování jsou podněty a stížnosti poškozených podniků a také sektorová šetření, které provádí ÚOHS. Fúze jsou po prozkoumání, jaký dopad budou mít na relevantní trh ve většině případů povoleny, protože maximalizace efektivnosti v některých odvětvích vyžaduje velké podniky, kvůli úsporám z rozsahu (hlavně síťová odvětví).

Cílem této bakalářské práce je zhodnotit účinnost antimonopolní politiky v jednotlivých odvětvích na základě indukce. V první části jsou popsány teoretická východiska antimonopolní politiky, její nástroje, cíle a jednotlivé tržní struktury a zde definován pojem hospodářská soutěž, která spočívá v konkurenci navzájem nezávislých podniků a snaze předejít své rivaly na trhu lepším výkonem a získat tak větší podíl na trhu. Ve druhé kapitole je popsána antimonopolní politika v ČR, jakým způsobem je prováděna a co je cílem antimonopolní politiky. Třetí kapitola se věnuje vybraným nedokonalé konkurenčním tržním strukturám v ČR, jsou popsána odvětví, která se musela podle nařízení EC v posledních letech liberalizovat, z těchto odvětví

jsou vybrána dvě. Odvětví energetiky, dopravy. Je popsána jejich struktura na trhu v ČR a dominantní firmy, které působí v rámci vybraných odvětví a v závěru kapitoly je provedeno zhodnocení účinnosti antimonopolní politiky v ČR, které vychází z analýzy těchto dvou odvětví.

Ve zmíněných odvětvích docházelo v posledních letech k liberalizaci a po analýze trhu jednotlivých odvětví, lze konstatovat, že liberalizace byla nutná a prospěšná nejen pro firmy, ale hlavně pro spotřebitele. Liberalizace odvětví způsobila snížení cen a zkvalitnění služeb, pro firmy již není tak jednoduché získat si zákazníky, protože na trzích existuje více firem, které se snaží získat větší podíl na trhu, než mají jejich konkurenti. Zákazníci si již mohou vybrat mezi dodavateli svého zboží nebo služeb. I přes liberalizaci jsou stále trhy v rámci těchto odvětví koncentrované, firmy v odvětví jsou v oligopolní struktuře.

V oblasti dopravy se práce zaměřuje na osobní železniční přepravu, téma osobní železniční přepravy je aktuální, protože ještě před rokem působil na trase Ostrava – Praha monopol ČD a v září roku 2010 se situace změnila, na trh vstoupil nový konkurent a celému odvětví to prospělo. Vstup nového konkurenta měl za následek nejen snížení ceny jízdenky ČD na této trase, ale také došlo ke zkvalitnění poskytovaných služeb ČD a zvýšení komfortu na této trase na úroveň služeb nového konkurenta. Na příkladu ČD lze vidět, že i když byla firma na této trase monopolem, výrazně prodělávala a v roce 2011 činila čistá ztráta v osobní přepravě 582 mil. Kč. Opačná situace je v odvětví energetiky, kdy dominantní firmy působící na trhu vykazují velké zisky, ať už se jedná o oblast elektrické energie nebo zemního plynu.

Nejúčinnější je antimonopolní politika v oblasti kartelových dohod, protože po odhalení dohody je snadno prokazatelné narušení hospodářské soutěže, podle toho o jakou dohodu jde. V oblasti zneužití dominantního postavení je rozhodnutí sporné a ne vždy jednoznačné, lze jen těžko rozlišit konkurenci od zneužití dominantního postavení. Po analýze odvětví je možné říci, že cíle ÚOHS (zvyšování konkurence na koncentrovaných trzích) lze nejučinněji dosáhnout skrze odstraňování překážek vstupu na trh. To má za následek konkurenční boj firem, který je prospěšný pro trh a pro spotřebitele. Liberalizace odvětví byla úspěšným krokem ve zvyšování konkurence. ÚOHS pak na těchto otevřených trzích zajišťuje, aby fungovaly v souladu s pravidly

hospodářské soutěže. Vzhledem k nejasnému rozsahu působnosti mezi ÚOHS a ERÚ, by bylo efektivnější, kdyby oblast energetiky měl na starost pouze jeden úřad.

Antimonopolní politika patří v dnešní době mezi důležité oblasti hospodářské politiky. V EU byla v posledních letech nařízena liberalizace odvětví, ve kterých působily převážně státní monopoly, proto je zapotřebí, aby země zajišťovaly správné fungování hospodářské soutěže a přizpůsobovaly své ekonomické aktivity podpoře hospodářské soutěže.

Seznam použité literatury

ARMENTANO, Dominick T., 2000. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut.

BĚHAN, Petr, 2002. *Dominantní postavení na trhu a jeho zneužití*. Praha: Prospektrum.

ČESKÁ ELEKTRIZAČNÍ PŘENOSOVÁ SOUSTAVA, 2012. *Profil* [online]. ČEPS [cit. 29. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.ceps.cz/CZE/O-spolecnosti/Profil/Stranky/default.aspx>.

ČESKÉ DRÁHY, 2012a. *Ceník jízdenek ČD Promo Ostravsko a Zlín* [online]. ČD [cit. 25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://cd.cz/assets/vnitrostatni-cestovani/jizdenka/jizdne-a-slevy/ceniky-platne-od-1-2-2012.pdf>.

ČESKÉ DRÁHY, 2012b. *Výroční zpráva 2011 Skupiny České Dráhy* [online]. ČD [cit. 25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.ceskedrahy.cz/assets/skupina-cd/fakta-a-cisla/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-skupiny-cd-2011.pdf>.

ČEZ, 2012. *Výroční zpráva 2011* [online]. ČEZ [cit. 29. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.cez.cz/edee/content/file/investori/vz-2011/2011-vyrocnizprava.pdf>.

EKONOMIE DOPRAVY, 2012. *Analýza dotací do železniční dopravy v ČR* [online]. ED [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.ekonomiedopravy.cz/publikovane-clanky/financni-analyzy/analyza-dotaci-do-zeleznicni-dopravy-v-cr>.

ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD, 2012. *Informace o Energetickém regulačním úřadu* [online]. ERÚ, 3. 5. 2012 [cit. 3. 5. 2012]. Dostupné z: http://www.eru.cz/dias-read_article.php?articleId=52.

EUROPEAN COMMISSION, 2012a. *Competition. Antitrust* [online]. EC, 29. 11. 2011 [cit. 27. 2. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/overview_en.html.

EUROPEAN COMMISSION, 2012b. *European competitive network* [online]. EC, 29. 2. 2012 [cit. 3. 3. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html.

EUROPEAN COMMISSION, 2012c. *Antitrust. Sector inquiries* [online]. EC, 16. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/sector_inquiries.html.

EUROPEAN COMMISSION, 2012d. *Competition. Liberalization* [online]. EC, 16. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/liberalisation/overview_en.html.

EUROPEAN COMMISSION, 2012e. *Competition. Energy* [online]. EC, 16. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/overview_en.html.

EUROPEAN COMMISSION, 2012f. *Rail. Market* [online]. EC, 2. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/transport/rail/market/market_en.htm.

- EUROPEAN COMMISSION, 2012g. *Competition. Transport* [online]. EC, 16. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/competition/sectors/transport/overview.html>.
- EUROPEAN COMMISSION, 2012h. *Competition. Energy. Gas* [online]. EC, 16. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/gas/gas_en.html.
- EVROPSKÁ UNIE, 2012. *Hospodářská soutěž* [online]. EU, 17. 4. 2012 [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://europa.eu/pol/comp/index_cs.htm.
- FIBÍROVÁ Jana a Jan KASAN, 1992. *Cenová politika a ochrana trhu*. Praha: VŠE Praha.
- GLOBAL COMPETITION REVIEW, 2012. *The European Antitrust Review 2012. Czech Republic* [online]. GCR [cit. 15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.globalcompetitionreview.com/reviews/37/sections/132/chapters/1390/czech-republic/>.
- HOLMAN, Robert et al., 2001. *Dějiny ekonomického myšlení*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck.
- HOLMAN, Robert, 2005. *Ekonomie*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck.
- INTERNATIONAL COMPETITION NETWORK, 2012. *About ICN* [online]. ICN [cit. 15. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/about.aspx>.
- JUREČKA, Václav, Ivana JÁNOŠÍKOVÁ et al., 2009. *Mikroekonomie – učební text pro bakalářské studium*. Ostrava: VŠB-Technická univerzita Ostrava.
- KASAN, Jan, 1994. *Cenová politika a politika hospodářské soutěže*. Praha: VŠE Praha.
- KLIKOVÁ Christiana a Igor KOTLÁN, 2006. *Hospodářská politika*. 2.vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates.
- KOVAČOVSKÁ, Lenka, 2011. Liberalizace vnitřního trhu s elektřinou a zemním plynem jako prostředek zajišťování energetické bezpečnosti EU. *Současná Evropa*. [online]. sv. XVI, č. 1, s. 57-91 [cit. 1. 5. 2012]. Dostupné z: <http://ces.vse.cz/wp-content/kovacovska.pdf>.
- LIBERALIZACE, 2012a. *Liberalizace trhu s elektřinou v ČR* [online]. LIBERALIZACE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: <http://liberalizace.nycor.cz/text/liberalizace-trhu-s-elektřinou-v-cr.html>.
- LIBERALIZACE, 2012b. *Liberalizace trhu se zemním plynem v ČR* [online]. LIBERALIZACE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: <http://liberalizace.nycor.cz/text/liberalizace-trhu-se-zemnim-plynem-v-cr.html>.
- MANKIW, N., 2007. *Principles of economics*. 4.vyd. Mason: Thomson Higher Education.
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2012a. *Cenová regulace v ČR* [online]. MFČR [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/cenova_regulace_cr.html.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2012b. *Akciové společnosti ovládané ČR - MF* [online]. MFČR [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/fnm_akciov_e_spolec.html.

NET4GAS, 2012. *Profil* [online]. Net4Gas [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.net4gas.cz/cs/profil/>.

NOVINKY, 2012. *Jančura: České dráhy zlevnily pouze na trasách, kde jezdíme my* [online]. NOVINKY [cit. 25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://novinky.cz/ekonomika/247579-jancura-ceske-drahy-zlevnily-pouze-na-trasach-kde-jezdime-my.html>.

OPERÁTOR TRHU S ELEKTRINOU, 2012. *Základní údaje* [online]. OTE [cit. 29. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.ote-cr.cz/o-spolecnosti/zakladni-udaje>.

PAULÍK, Tibor, 2001. *Hospodářská politika*. Karviná: OPF SU Karviná.

RAUS, David a Robert NERUDA, 2005. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. Brno: CP Books.

REGIOJET, 2012. *Ceníky. Praha – Havířov* [online]. REGIOJET [cit. 25. 4. 2012]. Dostupné z: <http://jizdenky.studentagency.cz/cs/ceniky/praha-havirov.html>.

RWE, 2012a. *Výroční zpráva za rok 2010 - česká verze* [online]. RWE [cit. 30. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rwe.cz/cs/media/energie/VZ_2010_RWEEnergie_CZ_aktiv.pdf?jis=20120402084237.

RWE, 2012b. *RWE slaví deset let v ČR* [online]. RWE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.rwe.cz/cs/rwe-v-cr/>.

RWE, 2012c. *Severomoravská plynárenská, a.s., Výroční zpráva 2010* [online]. RWE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rwe.cz/cs/media/smp/RWE_SMP_Vyrocn_i_zprava_2010.pdf?jis=20120503095144.

RWE, 2012d. *Východočeská plynárenská, a.s., Výroční zpráva 2010* [online]. RWE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rwe.cz/cs/media/vcp/RWE_VCP_Vyrocn_i_zprava_2010.pdf?jis=20120503095314.

RWE, 2012e. *Jihomoravská plynárenská, a.s., Výroční zpráva 2010* [online]. RWE [cit. 28. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.rwe.cz/cs/media/jmp/VZ_2010_JMP_CZ_aktiv.pdf?jis=20120111101555.

SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS, 1991. *Ekonomie*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, 2012a. *Železnice ČR* [online]. SŽDC [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.szdc.cz/o-nas/zeleznice-cr.html>.

SPRÁVA ŽELEZNIČNÍ DOPRAVNÍ CESTY, 2012b. *Dopravci působící na síti SŽDC* [online]. SŽDC [cit. 20. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.szdc.cz/provozovani-drahy/dopravci.html>.

ŠULC, Zdislav, 1993. *Hospodářská politika*. Praha: Consus.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012a. *Legislativa-hospodářská soutěž* [online]. ÚOHS [cit. 10. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/legislativa/hospodarska-soutez/ceska-republika/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012b. *15 let ochrany hospodářské soutěže v České republice* [online]. ÚOHS [cit. 28. 2. 2012]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2006/Infolist2006-02_15let.pdf.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012c. *Mezinárodní spolupráce. European Competition Authorities* [online]. ÚOHS [cit. 15. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/mezinarodni-spoluprace/european-competition-authorities/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012d. *Mezinárodní vztahy* [online]. ÚOHS [cit. 5. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2006/Infolist2006-03mezinarodni.pdf.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012e. *Podnikání na volném trhu je soutěžní hra* [online]. ÚOHS [cit. 29. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012f. *Zakázané dohody a zneužití dominantního postavení* [online]. ÚOHS [cit. 29. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuzeni-dominance/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012g. *Poslaní a kompetence* [online]. ÚOHS [cit. 29. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/o-uradu/poslani-a-kompetence/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012h. *Dvacet let ochrany hospodářské soutěže* [online]. ÚOHS [cit. 28. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2011/Infolist_2011_02_03_20let.pdf.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012ch. *International Competition Network* [online]. ÚOHS [cit. 15. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/mezinarodni-spoluprace/international-competition-network/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012i. *Soutěžní advokacie* [online]. ÚOHS [cit. 15. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.compet.cz/fileadmin/user_upload/Informacni_listy/2008/Infolist_2008_02_advokacie.pdf.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012j. *ÚOHS povolil spojení ČEZ se Severočeskými doly* [online]. ÚOHS [cit. 15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/uohs-povolil-spojeni-cez-se-severocesky-mi-doly/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012k. *Spojení ČEZ/Teplárenská povoleno* [online]. ÚOHS [cit. 15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/spojeni-cez-teplarenska-povoleno/>.

ÚŘAD PRO OCHRANU HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE, 2012l. *ČEZ se zavázal odstranit závadný stav na trhu* [online]. ÚOHS [cit. 15. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.compet.cz/hospodarska-soutez/aktuality-z-hospodarske-souteze/cez-se-zavazal-odstranit-zavadny-stav-na-trhu/>.

Zákon č. 143 ze dne 27. dubna 2001 zákon o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 58, s. 3418-3426. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=143/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 513 ze dne 18. prosince 1991 obchodní zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 98, s. 2474-2565. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=513/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 526 ze dne 27. listopadu 1990 o cenách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1990, částka 86, s. 1946-1951. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=526/1990&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ZEMPLINEROVÁ, Alena, 2003. *Antimonopolní politika* [online]. AVČR [cit. 25. 2. 2012]. Dostupné z: http://nb.vse.cz/~svobodam/Archiv_textu/Ochrana_hospodarske_souteze/kurs_brezen_03.pdf.

Seznam zkratek

ČD	České dráhy, a.s.
ČEPS	Česká elektrizační přenosová soustava
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
EC	European Commission
ECA	European Competition Authorities
ECN	European Competition Network
ERÚ	Energetický regulační úřad
EU	Evropská unie
GRC	Global Competition Review
ICN	International Competition Network
JMP	Jihomoravská plynárenská
MC	Mezní náklady
MR	Mezní příjmy
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OTE	Operátor trhu s elektřinou
SMP	Severomoravská plynárenská
SŽDC	Správa železniční dopravní cesty
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
VČP	Východočeská plynárenská
WTO	World Trade Organization

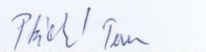
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 11. 5. 2012

Tereza Ptáčková